

BIJ12

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer

Bestandsnaam: F:\15. Data\1. data\1. natuur\SKP\Standaard Kostprijzen
Database\Database\Versie mrt 2026\Lijsten\SKP Bladen\vastgest
SKP Natuur en Landsch 2026(subsidie 2027).docx

Aangevraagd door: Rianne Henkes

Betreft jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Datum overzicht: 21-apr-2026 12:05

Aantal pagina's: 123

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: T Toeslagen
Beheertype: 01 voorzieningen

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Voorzieningenbijdrage	Onderhoud voorzieningen	1 Onderhoud wandelpad 1 Onderhoud fietspad 1 Onderhoud bebording 1 Onderhoud banken 1 Onderhoud handwijzers 1 Onderhoud wandel- of fietsbrug 1 Onderhoud parkeerterrein	onderhoud van wandel- en fietspaden, en overige voorzieningen	Bureau Waardenburg	1,000	67,27	1,000	100%	67,27
Totaal kosten									67,27
Exploitatiesaldo									67,27

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: T Toeslagen
Beheertype: 02 toezicht

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Toezihtsbijdrage	Toeziht houden	1 medewerker hoog tarief (A-149)	medewerker hoog tarief	Evaluatie SKP	0,400	30,39	1,000	100%	30,39
Totaal kosten									30,39
Exploitatiesaldo									30,39

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
 Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: T Toeslagen
 Beheertype: 03 varen

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Vaartoeslag	varen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kleine boot (tbv vaartoeslag)	1 medewerker laag tarief (A-86), 1 kleine boot	ZET-2016	5,500	384,99	1,000	100%	384,99
	varen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 (middel)grote boot (tbv vaartoeslag)	1 medewerker laag tarief (A-85), 1 (middelgrote boot)	ZET-2016	3,900	487,80	1,000	100%	487,80
Totaal kosten									872,79
Exploitatiesaldo									872,79

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 01 Poel en klein historisch water (per stuk)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden/vervangen raster	jaarlijks onderhoud raster kleine poel (stuk)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	Kleine poel 100 m2, oeverlengte 36 meter	IMAG (Groene boek)	0,151	13,57	1,000	35%	4,75
	jaarlijks onderhoud raster grote poel (stuk)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	Grote poel 700 m2, gemiddelde oeverlengte 93 meter	IMAG (Groene boek)	0,391	35,15	1,000	65%	22,84
Maaien landschapselement	Afvoeren en verwerken maaisel kleine poel (per stuk)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 dumper (A-082) 1 Inname maaisel kleine poel	kleine poel 100 m2, randlengte 36 meter	IMAG (Groene boek)	0,220	30,03	1,000	35%	10,51
	Afvoeren en verwerken maaisel grote poel (per stuk)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 dumper (A-082) 1 Inname maaisel grote poel	Grote poel 700 m2, randlengte 93 meter	IMAG (Groene boek)	0,567	89,88	0,200	65%	11,68
	Uitmaaieren kleine poel met korfmaaier (per stuk)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine met maaibalk	Kleine poel 100 m2, randlengte 36 meter	IMAG (Groene boek)	0,220	29,35	1,000	35%	10,27
	Uitmaaieren grote poel met korfmaaier (per stuk)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine met maaibalk	grote poel 700 m2, randlengte 93 meter	IMAG (Groene boek)	0,567	75,65	0,200	65%	9,83
Opschonen/baggeren poel (st)	Afvoeren bagger met trekker en dumper	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 dumper (A-082)	Kleine poel 100 m2, oeverlengte 36 meter	IMAG (Groene boek)	2,000	247,10	0,200	35%	17,30
	Afvoeren bagger met trekker en dumper	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 dumper (A-082)	Grote poel 700 m2, oeverlengte 93 meter	IMAG (Groene boek)	8,400	1.037,80	0,100	49%	50,85
	Baggeren poel met gesloten bak	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225)	Grote poel	IMAG (Groene boek)	8,400	1.118,12	0,100	49%	54,79
	Opschonen poel met gesloten bak	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225)	Kleine poel	IMAG (Groene boek)	2,000	266,22	0,200	35%	18,64
Tijdelijk verwijderen raster	Bevestigen draad na uitvoering werk (per poel)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)		IMAG (Groene boek)	0,630	38,36	0,200	35%	2,69
	Bevestigen draad na uitvoering werk (per poel)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)		IMAG (Groene boek)	1,628	99,14	0,100	65%	6,44
	Tijdelijk onderbreken raster en oprollen (per poel)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)		IMAG (Groene boek)	0,378	23,02	0,200	35%	1,61

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 01 Poel en klein historisch water (per stuk)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	Tijdelijk onderbreken raster en oprollen (per poel)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)		IMAG (Groene boek)	0,977	59,49	0,100	65%	3,87
Totaal kosten									226,08
Exploitatiesaldo									226,08

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 02 Houtwal en houtsingel (per ha)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen ongew. vegetatie	Bestrijden ongew. houtsoorten houtwal/hakhoutbosje (ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	hoogte 1-2 meter, < 5% bedekking	IMAG (Groene boek)	2,100	127,88	0,200	100%	25,58
onderhouden/vervangen raster	jaarlijks aanvul. onderhoud raster houtwal (ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)		IMAG (Groene boek)	17,000	1.528,09	1,000	49%	748,76
Inboeten landschapselement	Inboeten 1000 stuks per ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 inboeten landschappelijke beplanting 1000 st/ha	houtwal en houtsingel (per ha)	IMAG (Groene boek)	20,000	2.977,38	0,040	100%	119,10
Maaien landschapselement	Maaien perceelsrand (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Maaien perceelstrand houtwal/houtsingel met bosmaaier	IMAG (Groene boek)	21,000	1.441,03	1,000	63%	907,85
Tijdelijk verwijderen raster	Tijdelijk opbreken raster en oprollen (per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Landschappelijk bosje in open landschap	IMAG (Groene boek)	112,000	6.820,13	0,100	59%	402,39
	Tijdelijk opbreken raster en oprollen (per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Landschappelijk bosje in open landschap	IMAG (Groene boek)	112,000	6.820,13	0,120	22%	180,05
Vellen/snoeien bomen-landschap	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	Onderhoud houtwal	IMAG (Groene boek)	118,000	15.815,30	0,100	75%	1.186,15
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	Onderhoud hoge houtwal, opruimen na eindkap 25 jaar	IMAG (Groene boek)	73,000	9.784,04	0,040	20%	78,27
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	Opruimen na eindkap, holle weg en graft	IMAG (Groene boek)	347,000	46.507,72	0,125	5%	290,67
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	Onderhoud hoge houtwal, opruimen na afzetten 7e en 14e jaar	IMAG (Groene boek)	210,000	28.145,88	0,080	20%	450,33
	Vellen, korten, uitdragen (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	Vellen, korten, uitdragen houtwal	IMAG (Groene boek)	147,000	10.998,10	0,100	75%	824,86
	Vellen, korten, uitdragen (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	Afzetten hoge houtwal 7e en 14e jaar	IMAG (Groene boek)	121,000	9.052,86	0,080	20%	144,85
	Vellen, korten, uitdragen (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	Vellen, korten en uitdragen, eindkap hoge houtwal	IMAG (Groene boek)	152,000	11.372,18	0,040	20%	90,98
	Vellen, korten, uitdragen (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	Eindkap holle weg en graft	IMAG (Groene boek)	168,000	12.569,26	0,125	5%	78,56

Totaal kosten
5.528,39

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 02 Houtwal en houtsingel (per ha)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Exploitatiesaldo									5.528,39

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 03 Elzensingel (per 100 m)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen ongew. vegetatie	Bestrijden ongew. houtsoorten elzensingel (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	hoogte 1-2 meter, < 5% bedekking, elzensingel bedekking > 75 %	IMAG (Groene boek)	0,021	1,28	0,143	80%	0,15
	Bestrijden ongew. houtsoorten elzensingel (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	hoogte 1-2 meter, < 5% bedekking, elzensingel bedekking 50-75%	IMAG (Groene boek)	0,015	0,91	0,143	15%	0,02
	Bestrijden ongew. houtsoorten elzensingel (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	hoogte 1-2 meter, <5% bedekking, elzensingel bedekking 30-50%	IMAG (Groene boek)	0,009	0,55	0,143	5%	0,00
onderhouden/vervangen raster	jaarlijks aanvul. onderhoud raster elzensingel (100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	Elzensingel bedekking > 75 %	IMAG (Groene boek)	0,420	37,75	1,000	72%	27,18
	jaarlijks aanvul. onderhoud raster elzensingel (100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	Elzensingel bedekking 50 - 75 %	IMAG (Groene boek)	0,298	26,79	1,000	14%	3,75
	jaarlijks aanvul. onderhoud raster elzensingel (100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	Elzensingel bedekking 30 - 50 %	IMAG (Groene boek)	0,189	16,99	1,000	5%	0,85
Inboeten landschapselement	Inboeten 25 stuks per 100 m	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 inboeten landschappelijke beplanting 25 st/100 m	Elzensingel bedekking > 75%	IMAG (Groene boek)	1,900	153,95	0,048	80%	5,91
	Inboeten 18 stuks per 100 m	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 inboeten landschappelijke beplanting 18 st/100 m	Elzensingel bedekking 50 - 75 %	IMAG (Groene boek)	1,349	109,69	0,048	15%	0,79
	Inboeten 11 stuks per 100 m	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 inboeten landschappelijke beplanting 11 st/100 m	Elzensingel bedekking 30 - 50%	IMAG (Groene boek)	0,855	68,89	0,048	5%	0,17
Maaien landschapselement	Maaien perceelsrand (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	maaien perceelsrand elzensingel bedekking > 75 %	IMAG (Groene boek)	0,530	36,37	1,000	80%	29,10
	Maaien perceelsrand (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	maaien perceelsrand elzensingel bedekking 50 - 75 %	IMAG (Groene boek)	0,376	25,80	1,000	15%	3,87
	Maaien perceelsrand (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	maaien elzensingel bedekking 30 - 50%	IMAG (Groene boek)	0,239	16,40	1,000	5%	0,82

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 03 Elzensingel (per 100 m)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Tijdelijk verwijderen raster	Tijdelijk opbreken raster en oprollen (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Onderhoud Elzensingel bedekking > 75%	IMAG (Groene boek)	2,800	170,50	0,140	72%	17,19
	Tijdelijk opbreken raster en oprollen (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Onderhoud elzensingel bedekking 50 - 75%	IMAG (Groene boek)	1,988	121,06	0,140	14%	2,37
	Tijdelijk opbreken raster en oprollen (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Onderhoud elzensingel 30 - 50 %	IMAG (Groene boek)	1,260	76,73	0,140	5%	0,54
Vellen/snoeien bomen-landschap	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	met inzet houtversnipperaar - Elzensingel bedekking > 75%, opruimen snoeihout na eindkap	IMAG (Groene boek)	1,770	237,23	0,048	80%	9,11
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Elzensingel bedekking > 75%, opruimen na snoei 7e en 14e jaar	IMAG (Groene boek)	2,840	172,94	0,095	80%	13,14
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	met houtversnipperaar - Elzensingel bedekking 50-75%, opruimen takhout na eindkap	IMAG (Groene boek)	1,257	168,47	0,048	15%	1,21
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Elzensingel bedekking 50-75%, opruimen na snoei 7e en 14e jaar	IMAG (Groene boek)	2,016	122,76	0,095	15%	1,75
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	met houtversnipperaar - Elzensingel bedekking 30-50%, opruimen na eindkap	IMAG (Groene boek)	0,797	106,82	0,048	5%	0,26
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Elzensingel bedekking 30-50%, opruimen na snoei 7e en 14e jaar	IMAG (Groene boek)	1,278	77,82	0,095	5%	0,37
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	zonder houtversnipperaar - Elzensingel bedekking > 75%, opruimen snoeihout na eindkap	IMAG (Groene boek)	3,560	216,78	0,048	80%	8,32
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	zonder houtversnipperaar - Elzensingel bedekking 50-70 %, opruimen takken na eindkap	IMAG (Groene boek)	2,527	153,88	0,048	15%	1,11
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	zonder houtversnipperaar - Elzensingel bedekking 30-50 %, opruimen na eindkap	IMAG (Groene boek)	1,602	97,55	0,048	5%	0,23
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	met motorzaag - elzensingel bedekking > 75%, eindkap stamhout	IMAG (Groene boek)	4,000	299,27	0,048	80%	11,49
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	afzetten 75 stammen 6-10 cm elzensingel bedekking > 75% in 7e en 14e jaar	IMAG (Groene boek)	1,470	109,98	0,095	80%	8,36

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 03 Elzensingel (per 100 m)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	met motorzaag - elzensingel bedekking 50 - 75%, eindkap stamhout	IMAG (Groene boek)	2,840	212,48	0,048	15%	1,53
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	Afzetten 53 stammen 6-10 cm, elzensingel bedekking 50-75%	IMAG (Groene boek)	1,044	78,11	0,095	15%	1,11
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	met motorzaag - Elzensingel bedekking 30 - 50%, eindkap stamhout	IMAG (Groene boek)	1,800	134,67	0,048	5%	0,32
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	Afzetten 34 stammen 6-10 cm, elzensingel bedekking 30 - 50%	IMAG (Groene boek)	0,662	49,53	0,095	5%	0,24
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	met handgereedschap - elzensingel > 75 %, eindkap stamhout	IMAG (Groene boek)	8,020	488,37	0,048	80%	18,75
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	met handgereedschap - elzensingel bedekking 50 - 75 %, eindkap stamhout	IMAG (Groene boek)	5,694	346,73	0,048	15%	2,50
	Vellen, snoeien, korten stamhout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	met handgereedschap - elzenbedekking 30 - 50 %, eindkap stamhout	IMAG (Groene boek)	3,609	219,77	0,048	5%	0,53
Totaal kosten									173,04
Exploitatiesaldo									173,04

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 05 Knip- en scheerheg (per 100 m)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden/vervangen raster	jaarlijks aanvul. onderhoud raster heg/haag (100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	praktijkervaring Zuid-Limburg	IMAG (Groene boek)	0,840	75,51	1,000	44%	33,22
	jaarlijks aanvul. onderhoud raster heg/haag (100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	praktijkervaring Zuid-Limburg	IMAG (Groene boek)	0,840	75,51	0,400	13%	3,93
Heg knippen (per 100 m)	Knippen heg met motorheggeschaar	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motor heggeschaar (A-077)	praktijkervaring Zuid-Limburg	IKL 2015	7,270	472,18	1,000	21%	99,16
	Knippen heg met trekker en mulcher/messenbalk	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 heggemaibalk aanbouw tractor	praktijkervaring Zuid-Limburg; jaarlijkse cyclus	IKL 2015	2,330	241,17	1,000	64%	154,35
	Knippen heg met trekker en mulcher/messenbalk	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 heggemaibalk aanbouw tractor	praktijkervaring Zuid-Limburg; 2-3 jaarlijkse cyclus	IKL 2015	4,730	489,58	0,400	15%	29,37
	Maaien voet heg	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	praktijkervaring Zuid-Limburg, 2-3 jaarlijkse cyclus	IKL 2015	0,260	17,84	1,000	21%	3,75
	Opruimen en naknippen heg	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	praktijkervaring Zuid-Limburg, 2-3 jaarlijkse cyclus	IKL 2015	1,290	78,55	0,400	15%	4,71
	Opruimen en naknippen heg	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	praktijkervaring Zuid-Limburg, 2-3 jaarlijkse cyclus	IKL 2015	1,290	78,55	1,000	85%	66,77
Totaal kosten									395,26
Exploitatiesaldo									395,26

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 06 Struweelhaag (per 100 m)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden/vervangen raster	jaarlijks aanvul. onderhoud raster heg/haag (100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	praktijkervaring Zuid-Limburg	IMAG (Groene boek)	0,840	75,51	1,000	87%	65,69
Landsch. struweelhaag afzetten	Afzetten struweelhaag en afvoeren takhout (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 1 knipschaar aanbouw hydraulische graafmachine 1 vrachtwagen	praktijkervaring Maasheggengebied	IKL 2015	12,600	2.833,87	0,167	70%	331,28
	Afzetten struweelhaag en afvoeren takhout (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 1 knipschaar aanbouw hydraulische graafmachine 1 vrachtwagen	praktijkervaring Maasheggengebied	IKL 2015	2,630	591,51	0,067	30%	11,89
Maaien landschapselement	Maaien perceelsrand (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	maaien perceelsrand struweelhaag	IMAG (Groene boek)	1,050	72,05	1,000	100%	72,05
Tijdelijk verwijderen raster	Tijdelijk opbreken raster en oprollen (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Onderhoud struweelhaag	IMAG (Groene boek)	5,600	341,01	0,067	26%	5,94
Totaal kosten									486,85
Exploitatiesaldo									486,85

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 07 Laan (met aan weerszijden van de weg ten minste één rij bomen, per 100 m)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden/vervangen raster	Aanvul. onderhoud raster laan na snoei (100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)		IMAG (Groene boek)	0,840	75,51	0,200	100%	15,10
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle per 100 m landsch.	1 medewerker hoog tarief (A-149)	Laanbeplanting	IMAG (Groene boek)	1,050	79,76	0,250	25%	4,99
	Visual Tree Assessment (VTA-controle per 100 m landsch.	1 medewerker hoog tarief (A-149)	Laanbeplanting	IMAG (Groene boek)	1,050	79,76	0,500	60%	23,93
Maaien landschapselement	Maaien berm laan (per 100 m)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	Lichte begroeiing grassen en braam.	IMAG (Groene boek)	0,350	40,22	1,000	50%	20,11
Vellen/snoeien bomen-landschap	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	met inzet houtversnipperaar - versnipperen gesnoeide takken laan, stamdiameter 20-60 cm	IMAG (Groene boek)	2,180	292,18	0,200	25%	14,61
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	met inzet houtversnipperaar - versnipperen gesnoeide takken laan, stamdiameter > 60 cm	IMAG (groene boek)	3,060	410,13	0,200	60%	49,22
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	zonder houtversnipperaar - afvoeren gesnoeide takken laan, stamdiameter 20-60 cm	IMAG (Groene boek)	2,200	133,97	0,200	25%	6,70
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	zonder houtversnipperaar - afvoeren gesnoeide takken laan, stamdiameter > 60 cm	IMAG (Groene boek)	3,070	186,94	0,200	60%	22,43
	Snoeien landschap. laan (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Snoeien laan, gemiddelde stamdiameter < 20 cm	IMAG (Groene boek)	7,880	479,84	0,200	15%	14,40
	Snoeien landschap. laan (per 100 meter)	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 hoogwerker (A-012) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	met hoogwerker - onderhoudssnoei laan, diameter 20-60 cm, 1-5 takken	IMAG (Groene boek)	2,330	427,25	0,200	25%	21,36
	Snoeien landschap. laan (per 100 meter)	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 hoogwerker (A-012) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	met hoogwerker - snoei laan, gemiddelde stamdiameter > 60 cm, 6-10 takken	IMAG (Groene boek)	6,560	1.202,91	0,200	60%	144,35
	Snoeien landschap. laan (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	zonder hoogwerker - onderhoudssnoei laan, diameter 20-60 cm, 1-5 takken	IMAG (Groene boek)	4,670	349,40	0,200	25%	17,47
	Snoeien landschap. laan (per 100 meter)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	zonder hoogwerker - snoei laan, gemiddelde diameter > 60 cm, 6 - 10 takken	IMAG (Groene boek)	13,130	982,35	0,200	60%	117,88

Totaal kosten
472,54

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 07 Laan (met aan weerszijden van de weg ten minste één rij bomen, per 100 m)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur Normbedrag per ha per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Exploitatiesaldo								472,54

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 08 Knotboom (per stuk)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden/vervangen raster	Aanvul. onderhoud raster knotboom na snoei (stuk)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)		RBON	0,020	1,80	0,250	30%	0,13
Knotten landschap	Knotten per stuk (incl. 5% transporttijd), stamdiam. < 20 cm	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag licht	Knotboom stamdiameter < 20 cm; gemiddeld 10 telgen per knot	RBON 1997	0,180	12,70	0,250	30%	0,95
	Knotten per stuk (incl. 5% transporttijd), stamdiam. 20-60 cm	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag licht	Knotboom stamdiameter 20-60 cm, gemiddeld 30 telgen per knot	RBON 1997	0,530	37,38	0,250	60%	5,61
	Knotten per stuk (incl. 5% transporttijd), stamdiam. > 60 cm	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag licht	Knotboom stamdiameter > 60 cm, gemiddeld 40 telgen per knot	RBON 1997	0,700	49,37	0,250	10%	1,23
	Opruimen en verwerken knothout	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	Knotboom stamdiameter < 20 cm, gemiddeld 10 telgen per knot	RBON 1997	0,160	21,44	0,250	30%	1,61
	Opruimen en verwerken knothout	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	Knotboom stamdiameter 20 - 60 cm, gemiddeld 30 telgen per knot	RBON 1997	0,470	62,99	0,250	70%	11,02
Totaal kosten									20,56
Exploitatiesaldo									20,56

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer

Voor het jaar: **2026 (beheerjaar 2027)**

Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen

Beheertype: 09 Hoogstamboomgaard (per ha)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Onderhouden boomgaard	Afvoeren boomgaard snoeihout (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Gemiddeld 100 hoogstambomen per hectare	RBON/PSAN	21,000	1.278,77	0,500	100%	639,39
	Onderhouden boomkorven boomgaard (per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129) 1 handgereedschap (A-064)	Gemiddeld 100 hoogstambomen per hectare	RBON/PSAN	0,500	44,94	0,500	10%	2,25
	Snoeien hoogstamboomgaard (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Gemiddeld 100 hoogstambomen per hectare	RBON/PSAN	78,750	4.795,40	0,500	100%	2.397,70
Totaal kosten									3.039,34
Exploitatiesaldo									3.039,34

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L01 Groenblauwe landschapselementen
Beheertype: 16 Bossingel (per ha)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen ongew. vegetatie	Bestrijden ongew. houtsoorten landsch. bosje (per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	hoogte 1-2 meter, bedekking < 5%	IMAG (Groene boek)	2,000	121,79	0,200	100%	24,36
onderhouden/vervangen raster	jaarlijks aanvul. onderhoud raster landsch. bosje (ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	landschappelijk bosje in open landschap	IMAG (Groene boek)	17,000	1.528,09	1,000	50%	764,04
Inboeten landschapselement	Inboeten 1000 stuks per ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 inboeten landschappelijke beplanting 1000 st/ha	houtwal en houtsingel (per ha)	IMAG (Groene boek)	20,000	2.977,38	0,040	100%	119,10
Maaien landschapselement	Maaien perceelsrand (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Maaien perceelstrand houtwal/houtsingel met bosmaaier	IMAG (Groene boek)	21,000	1.441,03	1,000	50%	720,52
Tijdelijk verwijderen raster	Tijdelijk opbreken raster en oprollen (per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Landschappelijk bosje in open landschap	IMAG (Groene boek)	112,000	6.820,13	0,067	78%	356,42
Vellen/snoeien bomen-landschap	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	opruimen na velling/dunning in landschappelijk bosje	IMAG (Groene boek)	24,000	3.216,67	0,067	20%	43,10
	Opruimen en verw. vrijkomend hout (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	Opruimen en verwijderen hout na snoei overhangende takken	IMAG (Groene boek)	67,000	8.979,88	0,067	100%	601,65
	Snoeien overhangende takken (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 houtversnipperaar (A-054)	Klein landschappelijk bosje, snoeien overhangende takken	IMAG (Groene boek)	13,000	1.742,36	0,067	100%	116,74
	Vellen, korten, uitdragen (per hectare)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075) 1 handgereedschap (A-064)	vellen, snoeien, korten, stapelen landschappelijk bosje	IMAG (Groene boek)	47,000	3.545,16	0,067	20%	47,51
Totaal kosten									2.793,43
Exploitatiesaldo									2.793,43

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L02 Historische gebouwen en omgeving
Beheertype: 01 Fortterrein

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	2,5 hectare per stuw, bediening vaker.	Alterra 2014	1,780	107,30	1,000	30%	32,19
maaieren, afvoeren/oogsten gew	maaieren/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	1,500	5%	212,65
	maaieren/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	1,500	35%	314,65
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	1,500	40%	185,20
	verwijderen ongew. vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,333	50%	34,28
	afvoeren ongew. vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	Afvoeren naar een "composthoop" in een aangrenzend natuurterrein	Ervaring TBO's	0,800	71,42	0,333	50%	11,89
	kruiskruid/distels maaieren (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	30%	61,76
snoeien	snoeien laanbomen/solitair	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hoogwerker (A-012) 2 motorzaag middelzwaar (A-075)	10-25 m hoog; 16-20 takken/stam; 10 bomen per ha op deze manier	Normenboek NBL	4,300	1.110,21	0,250	10%	27,76
	snoeien heggen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motor heggeschaar (A-077)	51.42.65 normale groei (freq.2); haag 40 cm breed en 1m hoog	Het Groene Boek	49,260	3.199,36	0,500	10%	159,97
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen per 50 hectare	Over een groter terrein eventueel water op kunnen zetten	Ervaring TBO's	0,350	60,53	1,000	100%	60,53
onderhouden watergangen	uitmaaieren watergang 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaiikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaieren	Normenboek NBL	0,460	64,68	1,200	100%	77,62
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,9 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,700	121,99	1,200	100%	146,38
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 30m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,150	23,97	1,000	100%	23,97

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: L02 Historische gebouwen en omgeving
Beheertype: 01 Fortterrein

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Totaal kosten									1.348,84
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,verkoop houtsnippers						0	30%	1,57
Totaal opbrengsten									1,57
Exploitatiesaldo									1.347,27

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: L02 Historische gebouwen en omgeving
Beheertype: 02 Historisch bouwwerk en erf (per ha)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden/vervangen	onderhoud/vervangen historisch erfgoed	1 Onderhoud historisch bouwwerk	Onderhoud Historisch bouwwerk	SBB	0,000	61,37	1,000	100%	61,37
Totaal kosten									61,37
Exploitatiesaldo									61,37

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L02 Historische gebouwen en omgeving
Beheertype: 03 Historische tuin

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	slepen/rollen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 weidesleep (SBB)	wel droog en vlak maar perceelsgrootte 50 x 50 m, rijnsnelheid 6 km/u., werkbreedte 2	Ervaring TBO's	1,300	115,66	1,000	50%	57,83
bekalken/bemesten	bemesten (incl. aankoop mest)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 aankoop stikstofkunstmest	strooien 250 kg/ha van 0,5 u/ha; toeslag voor laden en lossen in depot en verdelen over de objecten.	Ervaring TBO's	2,500	232,18	1,000	50%	116,09
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	1000 st 2-3 jr bosplantsoen; als rekenvoorbeeld; inkuilen naar soort op centrale kuilplaats	Normenboek NBL	1,000	60,89	0,200	50%	6,09
	planten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Kapvlakte, geen terreinvoorbereiding of bodembewerking, > 50% bedekt met tak-en tophout, geen grasz.	Normenboek NBL	22,000	1.339,67	0,200	50%	133,97
	Aankoop plantsoen wal/singel/s	1 Aankoop plantsoen wal/singel/s	gerekend 1000 stuks Quercus robur 60-100, w, 11, autochtoon	SBB	0,000	1.759,50	0,200	50%	175,95
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	6,000	50%	1.797,98
	maaisel afvoeren en composteren 2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 2 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,207	154,33	6,000	50%	463,00
verwijderen ongew. vegetatie	schoffelen/frezen/harken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	51.42.02.bb; middelzware grond; sierplantsoen (geen bodembedekkende heesters/botanische rozen)	Het Groene Boek	73,500	4.475,71	1,000	50%	2.237,85
snoeien	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	Ervaring TBO's	12,000	730,73	0,500	50%	182,68
	snoeien laanbomen/solitair	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hoogwerker (A-012) 2 motorzaag middelzwaar (A-075)	10-25 m hoog; 16-20 takken/stam; 10 bomen per ha op deze manier	Normenboek NBL	4,300	1.110,21	0,200	50%	111,02
	snoeien heggen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motor heggeschaar (A-077)	51.42.65 normale groei (freq.2); haag 40 cm breed en 1m hoog	Het Groene Boek	49,260	3.199,36	2,000	5%	319,94

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L02 Historische gebouwen en omgeving
Beheertype: 03 Historische tuin

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	verzamelen gesnoeid hout	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	laden en afvoeren snoeihout van dijk- en wegbeplantingen (van totaal ca 100 stuks bomen)	Normenboek NBL	1,540	137,48	0,500	50%	34,37
onderhouden/vervangen raster	onderhouden hekwerken/tuinafscheidingen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat./afschr. historisch hekwerk	bedrag voor onderhoud/vernieuwen ijzeren/houten hekken of opnieuw voegen tuinmuren etc	Ervaring TBO's	3,000	659,69	1,000	100%	659,69
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat./afschr. bruggen historische tuin	door extra versieringen/fraai uiterlijk/historische waarde/bouwmaterialen extra bewerkelijk	Ervaring TBO's	4,000	1.609,48	1,000	100%	1.609,48
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,460	64,68	1,200	100%	77,62
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,9 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,700	121,99	1,200	100%	146,38
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	40%	4,86
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/- kade 30m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,150	23,97	1,000	100%	23,97
Totaal kosten									8.158,78
Exploitatiesaldo									8.158,78

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: L03 Aardwerken
Beheertype: 01 Aardwerk en groeve

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	zoden leggen in (erosie)gaten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Lokaal de zoden steken	Ervaring TBO's	5,000	304,47	1,000	10%	30,45
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	1,000	40%	1.134,14
	maaisel afvoeren en composteren 5 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 5 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,518	385,91	1,000	40%	154,36
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 5-25% bedekking	Normenboek NBL	5,000	343,10	0,200	59%	40,49
	afsteken/vrijmaken profielwand	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Geen gevaarlijke hoogte, geen zware bomen erop, materiaal mag onderin blijven liggen	Ervaring TBO's	20,000	1.217,88	0,100	50%	60,89
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 30m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,150	23,97	1,000	90%	21,57
Totaal kosten									1.441,90
Exploitatiesaldo									1.441,90

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N01 Grootschalige, dynamische natuur
Beheertype: 01 Zee en wad

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									0,66
Exploitatiesaldo									0,66

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N01 Grootschalige, dynamische natuur
Beheertype: 02 Duin- en kwelderlandschap

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/opraper gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "opraper maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	1,000	5%	29,97
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	1,000	5%	15,43
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (gemiddelde graasdruk) 1 kosten hoefsmid (gemiddelde graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	0,770	68,63	1,000	50%	34,32
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,010	29,00	1,000	50%	14,50
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 25m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 25 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,050	7,11	1,000	37%	2,63
	onderhouden veeraster 25m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 25 m	handmatig onderhoud veeraster - slechte bereikbaarheid; onderhoud per jaar.	Alterra 2016/7	0,140	12,59	1,000	13%	1,64
	plaatsen veeraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 25 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,365	165,61	0,067	50%	5,55
	verwijderen veeraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,119	19,23	0,067	37%	0,48
	verwijderen veeraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,259	41,01	0,067	13%	0,36
	verwijderen veeraster 25 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 25 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,032	7,12	0,067	50%	0,24

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N01 Grootschalige, dynamische natuur
Beheertype: 02 Duin- en kwelderlandschap

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00
Totaal kosten									109,10
Exploitatiesaldo									109,10

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N01 Grootschalige, dynamische natuur
Beheertype: 03 Rivier- en moeraslandschap

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
maaieren zonder afvoer	maaieren/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker (A-223)	Overhoekjes maaieren met 1-assige trekker in nat gebied.	Alterra 2014	10,400	807,53	1,000	1%	8,08
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (gemiddelde graasdruk) 1 kosten hoefsmid (gemiddelde graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	0,770	68,63	1,000	80%	54,91
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,010	29,00	1,000	80%	23,20
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaieren (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	10%	20,59
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	60%	17,45
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	handmatig onderhoud raster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,560	50,40	1,000	20%	10,08
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	80%	35,51
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	60%	3,08
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	1,035	163,90	0,067	20%	2,20
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	80%	1,51
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N01 Grootschalige, dynamische natuur
Beheertype: 03 Rivier- en moeraslandschap

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									181,24
Exploitatiesaldo									181,24

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N01 Grootschalige, dynamische natuur
Beheertype: 04 Zand- en kalklandschap

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	0,620	48,48	1,000	100%	48,48
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,010	29,00	1,000	100%	29,00
reduceren stamtal, geen oogst	ringen (5 tot 50 bomen per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	2 zaagsnedes door het cambium rondom de wortelaanzet	Alterra 2014	0,340	25,44	0,100	20%	0,51
verwijderen ongew. vegetatie	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0-5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,200	100%	24,36
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 25m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 25 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,050	7,11	1,000	75%	5,34
	onderhouden veeraster 25m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 25 m	handmatig onderhoud veeraster - slechte bereikbaarheid; onderhoud per jaar.	Alterra 2016/7	0,140	12,59	1,000	25%	3,15
	plaatsen veeraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 25 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,365	165,61	0,067	100%	11,10
	verwijderen veeraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,119	19,23	0,067	75%	0,97
	verwijderen veeraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,259	41,01	0,067	25%	0,69
	verwijderen veeraster 25 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 25 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,032	7,12	0,067	100%	0,48
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	40%	4,86

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N01 Grootschalige, dynamische natuur
Beheertype: 04 Zand- en kalklandschap

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00
Totaal kosten									132,92
Exploitatiesaldo									132,92

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheerVoor het jaar: **2026 (beheerjaar 2027)****Natuur- of Landschapstype: N02 Rivieren****Beheertype: 01 Rivier**

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	50 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,040	2,41	1,000	10%	0,24
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	relatief veel terrein achter de stuw waardoor kosten laag zijn	Ervaring TBO's	0,350	21,31	1,000	10%	2,13
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									7,02
Exploitatiesaldo									7,02

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N03 Beken en bronnen
Beheertype: 01 Beek en bron

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuwdrempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	50 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,040	2,41	1,000	50%	1,21
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,500	50%	51,47
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	relatief veel terrein achter de stuw waardoor kosten laag zijn	Ervaring TBO's	0,350	21,31	1,000	100%	21,31
onderhouden watergangen	uitmaaïen met maaiboot	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maaiboot (Groenwerk)	pag.618; omrekening volgens 'samenvoegen activiteiten.xls' tabblad 'maaiboot'	Groenwerk	0,556	76,26	1,200	50%	45,76
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 30m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,150	23,97	1,000	100%	23,97
Totaal kosten									143,71
Exploitatiesaldo									143,71

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N04 Stilstaande wateren
Beheertype: 01 Kranswierwater

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	50 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,040	2,41	1,000	10%	0,24
maaieren, afvoeren/oogsten gew	maaieren/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	0,200	2%	11,34
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	0,200	2%	1,23
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen per 50 hectare	Over een groter terrein eventueel water op kunnen zetten	Ervaring TBO's	0,350	60,53	1,000	100%	60,53
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									77,99
Exploitatiesaldo									77,99

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N04 Stilstaande wateren
Beheertype: 02 Zoete plas

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	50 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,040	2,41	1,000	33%	0,80
maaieren, afvoeren/oogsten gew	maaieren/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	0,200	2%	11,34
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	0,200	2%	1,23
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen per 50 hectare	Over een groter terrein eventueel water op kunnen zetten	Ervaring TBO's	0,350	60,53	1,000	100%	60,53
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									78,55
Exploitatiesaldo									78,55

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N04 Stilstaande wateren
Beheertype: 03 Brak water

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	50 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,040	2,41	1,000	33%	0,80
maaieren, afvoeren/oogsten gew	maaieren/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	0,200	5%	28,35
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	0,200	5%	3,09
	onderhouden/vervangen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen per 50 hectare	Over een groter terrein eventueel water op kunnen zetten	Ervaring TBO's	0,350	60,53	1,000	100%	60,53
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									97,41
Exploitatiesaldo									97,41

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N04 Stilstaande wateren
Beheertype: 04 Afgesloten zeearm

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									0,66
Exploitatiesaldo									0,66

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 01 Moeras [OUD]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,220	13,26	1,000	70%	9,28
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezem, 750 m per ha	Het Groene Boek IMAG	1,500	138,04	0,500	50%	34,51
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 Rupsmaaier binder voor riet	dichte rietvegetatie, los verwerkt en gestort, 70 m3 maaisel/ha	Alterra 2018	6,080	1.442,34	0,100	50%	72,12
	maaien/oprapen gecombineerd	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 Rupsmaaier binder voor riet	dichte rietvegetatie, los verwerkt en gestort, 70 m3 maaisel/ha	Alterra 2018	6,080	1.442,34	0,333	50%	240,15
	maaisel afvoeren en composteren 8 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 boot (SBB) 1 Inname vers maaisel 8 ton	op basis van notitie kosten bulken 2002 (nw. berekening 2014); vrachtwagen vervangen door boot	Alterra 2014	0,829	588,18	0,100	50%	29,41
	maaisel afvoeren en composteren 8 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 boot (SBB) 1 Inname vers maaisel 8 ton	op basis van notitie kosten bulken 2002 (nw. berekening 2014); vrachtwagen vervangen door boot	Alterra 2014	0,829	588,18	0,333	50%	97,93
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 25-50% bedekking	Normenboek NBL	10,000	686,21	0,200	40%	54,90
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 20 hectare	molen/pomp en stuw nodig om relatief klein terrein op het juiste waterpeil te houden	Alterra 2014	0,040	113,61	1,000	100%	113,61
onderhouden watergangen	slootmaaisel afvoeren en composteren 1,2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,930	162,07	0,450	50%	36,47
	uitmaaien watergang 100 m1/ha (nat kwetsbaar terrein)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine 1 aanbouw maaiakorf (A-043)	uitmaaien sloten in nat en kwetsbaar terrein met midigraafmachine en maaiakorf	Alterra 2018	0,340	47,86	0,450	50%	10,77
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66

Totaal kosten
707,78

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 01 Moeras [OUD]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Exploitatiesaldo									707,78

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 02 Gemaaid rietland (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,220	13,26	1,000	100%	13,26
bewerken/inrichten terrein	frezen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker (A-223) 1 frees t.b.v. 1-assige trekker (A-120)	werkdiepte 5-10, zonder zode, oppervlakte <0,10 ha	Normenboek NBL	20,000	1.689,12	0,067	90%	101,85
	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	bestaande greppels op diepte brengen; grond zijdelings uitstrooien; 50 m per ha	Het Groene Boek IMAG	2,577	156,92	1,000	30%	47,08
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker met rietmaaier (A-013)	Nieuwe norm Alterra: Riet maaien. Opvolgende nieuwe beheeractiviteit "sloeken en bossen"	Alterra 2014	3,740	286,11	1,000	30%	85,83
	sloeken en bossen	1 medewerker laag tarief (A-86)	Verzamelen van rietbosjes, 2500 bosjes per hectare.	Alterra 2014	5,420	326,73	1,000	30%	98,02
	sloeken en bossen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker (A-223) 1 dwars-/snelhooier t.b.v. 1 assige trekker	Sloeken van riet, van 2500 bosjes per hectare naar 125 veldbossen.	Alterra 2014	24,260	1.993,23	1,000	30%	597,97
	sloeken en bossen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker (A-223) 1 slee riettransport 1-assige trekker	Transporteren riet naar losplaats, 125 veldbossen per hectare.	Alterra 2014	2,660	213,26	1,000	30%	63,98
	maaisel afvoeren en composteren 2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 2 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,207	154,33	1,000	30%	46,30
verwijderen ongew. vegetatie	rooien/uitpennen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	uitpennen met kettingzaag, 20 stuks per ha per keer, incl lopend afvoeren over 50 m	WenR 2020	0,330	24,69	0,330	80%	6,52
	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	afzetten opslag slootranden, 23 stuks per ha per keer, normtijd incl lopend afvoeren over 50 m	WenR 2020	0,330	22,64	0,330	80%	5,98
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 20 hectare	molen/pomp en stuw nodig om relatief klein terrein op het juiste waterpeil te houden	Alterra 2014	0,040	113,61	1,000	30%	34,08
onderhouden watergangen	slootmaaisel afvoeren en composteren 1,2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,930	162,07	0,450	100%	72,93

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 02 Gemaaid rietland (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	uitmaaïen watergang 100 m1/ha (nat kwetsbaar terrein)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine 1 aanbouw maaikorf (A-043)	uitmaaïen sloten in nat en kwetsbaar terrein met midi-graafmachine en maaikorf	Alterra 2018	0,340	47,86	0,450	100%	21,54
	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
Totaal kosten									1.203,33
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
Totaal opbrengsten	in eigen regie,bossen riet (46 cm) 350 stuks						1	30%	323,86
	via ingebruikgeving,bossen riet (46 cm) 350 stuks						1	60%	12,03
									335,89
Exploitatiesaldo									867,44

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 03 Veenmoeras [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening vaker.	Alterra 2014	0,450	27,13	1,000	90%	24,41
maaieren, afvoeren/oogsten gew	maaieren/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker met rietmaaier (A-013)	winter: maaieren en binden riet met 1-assige trekker in moeras	Alterra 2017	3,850	294,53	1,000	18%	53,01
	maaieren/snijden	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 lage trekker, 35 - 45 kW 1 slee riettransport 1-assige trekker	transport rietbossen op perceel (2000 bosjes/ha)	Alterra 2017	3,890	812,70	1,000	23%	186,92
	maaieren/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86)	verzamelen rietbosjes voor transport (2000 bosjes/ha)	Alterra 2017	3,920	236,31	1,000	23%	54,35
	maaieren/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 lage trekker, 35 - 45 kW 1 maaibalk 230 cm	maaieren en binden riet met Carraro-trekker in niet- gecultiveerd moeras	Alterra 2017	2,640	243,16	1,000	5%	12,16
	maaieren/snijden	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 Rupsmaaier binder voor riet	winter: maaieren en binden met rupsbinder in moeras (dichte vegetatie, los gestort)	Alterra 2017	6,080	1.442,34	1,000	5%	72,12
	maaieren/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker met rietmaaier (A-013) 1 Vork / schuif	maaieren en opduwen niet- gecultiveerd riet met 1-assige trekker (zeer moeilijke omstandigheden)	Alterra 2017	13,800	1.087,37	1,000	5%	54,37
	maaisel afvoeren en composteren 8 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 boot (SBB) 1 Inname vers maaisel 8 ton	op basis van notitie kosten bulken 2002 (nw. berekening 2014); vrachtwagen vervangen door boot	Alterra 2014	0,829	588,18	1,000	33%	194,10
	verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	afzetten opslag veenmoeras met kettingzaag, 389 stuks per keer, incl lopend afvoeren over 50 m	WenR 2020	8,330	623,23	0,200	40%
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 20 hectare	molen/pomp en stuw nodig om relatief klein terrein op het juiste waterpeil te houden	Alterra 2014	0,040	113,61	1,000	90%	102,25
onderhouden watergangen	slootmaaisel afvoeren en composteren 1,2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,930	162,07	0,500	45%	36,47
	uitmaaieren watergang 100 m1/ha (nat kwetsbaar terrein)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine 1 aanbouw maaikorf (A-043)	uitmaaieren sloten in nat en kwetsbaar terrein met midi- graafmachine en maaikorf	Alterra 2018	0,340	47,86	0,500	45%	10,77

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 03 Veenmoeras [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									859,43
Exploitatiesaldo									859,43

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 04 Dynamisch moeras [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,220	13,26	1,000	35%	4,64
verwijderen toplaag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082) 1 hydraulische graafmachine (A-225)	kleinschalig plaggen, 1000 m3/ha, en tijdelijk depot op 500 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,040	50%	142,96
	chopperen en maaisel naar (tijd.)depot brengen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 choppermachine 18 m3 (A-136)	hoge opbrengst van 400m3/ha; depotafstand 750 m; wageninhoud 18 m3; transport over zandwegen	Normenboek NBL	10,400	1.887,16	0,040	50%	37,74
	plagsel afvoeren naar centraal depot in moeras	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 dumper (A-082)	incl. laden, afstand tot depot <20 km (prijs per m3/km omgerekend)	Normenboek NBL	1,500	173,62	0,040	50%	3,47
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/snijden	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 Rupsmaaier binder voor riet	winter: maaien en binden met rupsbinder in moeras (dichte vegetatie, los gestort)	Alterra 2017	6,080	1.442,34	0,333	20%	96,06
	maaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker met rietmaaier (A-013) 1 Vork / schuif	maaien en opduwen niet- gecultiveerd riet met 1-assige trekker (zeer moeilijke omstandigheden)	Alterra 2017	13,800	1.087,37	1,000	1%	10,87
	maaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker met rietmaaier (A-013)	winter: maaien en binden riet met 1-assige trekker in moeras	Alterra 2017	3,850	294,53	0,333	12%	11,77
	maaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86)	verzamelen rietbosjes voor transport (2000 bosjes/ha)	Alterra 2017	3,920	236,31	0,333	12%	9,44
	maaien/snijden	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 lage trekker, 35 - 45 kW 1 slee riettransport 1-assige trekker	transport rietbossen op perceel (2000 bosjes/ha)	Alterra 2017	3,890	812,70	0,333	12%	32,48
	maaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86)	verzamelen rietbosjes voor transport (2000 bosjes/ha)	Alterra 2017	3,920	236,31	1,000	1%	2,36
	maaien/snijden	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 lage trekker, 35 - 45 kW 1 slee riettransport 1-assige trekker	transport rietbossen op perceel (2000 bosjes/ha)	Alterra 2017	3,890	812,70	1,000	1%	8,13
	maaisel afvoeren en composteren 8 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 boot (SBB) 1 Inname vers maaisel 8 ton	op basis van notitie kosten bulken 2002 (nw. berekening 2014); vrachtwagen vervangen door boot	Alterra 2014	0,829	588,18	0,333	32%	62,68
	maaisel afvoeren en composteren 8 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 boot (SBB) 1 Inname vers maaisel 8 ton	op basis van notitie kosten bulken 2002 (nw. berekening	Alterra 2014	0,829	588,18	1,000	1%	5,88

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 04 Dynamisch moeras [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (gemiddelde graasdruk) 1 kosten hoefsmid (gemiddelde graasdruk)	2014); vrachtwagen vervangen door boot op basis van enquete	Alterra 2016	0,770	68,63	1,000	50%	34,32
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquete	Alterra 2016	0,010	29,00	1,000	50%	14,50
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	afzetten opslag dynamisch moeras met kettingszaag, 52 stuks per keer, incl lopend afvoeren over 50 m	WenR 2020	1,110	83,05	0,333	90%	24,89
	afgraven en plagsel naar (tijd.) depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082) 1 hydraulische graafmachine (A- 225)	kleinschalig plaggen tbv verwijderen ongew. vegetatie, 1000 m3/ha, en tijd. depot op 50 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,200	1%	14,30
	plagsel in (tijd.) depot omzetten/composteren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 dumper (A-082)	Afgeleid van: Quick scan Kosten van Bulk en groenresten (Alterra)	Alterra 2002	5,000	578,72	0,200	1%	1,16
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	36%	10,47
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	handmatig onderhoud raster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,560	50,40	1,000	14%	7,06
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	50%	22,19
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	36%	1,85
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	1,035	163,90	0,067	14%	1,54

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N05 Moerassen
Beheertype: 04 Dynamisch moeras [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, storkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	50%	0,94
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 20 hectare	molen/pomp en stuw nodig om relatief klein terrein op het juiste waterpeil te houden	Alterra 2014	0,040	113,61	1,000	35%	39,76
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 50 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,230	32,34	0,500	35%	5,66
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,6 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,460	80,16	0,500	35%	14,03
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
Totaal kosten									629,78
Exploitatiesaldo									629,78

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 01 Veenmosrietland en moerasheide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,220	13,26	1,000	100%	13,26
verwijderen toplaag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082) 1 hydraulische graafmachine (A-225)	kleinschalig plaggen, 1000 m3/ha, en tijdelijk depot op 500 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,020	10%	14,30
	plagsel in (tijd.)depot omzetten/composteren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Afgeleid van de notitie: Quick- scan Kosten van het Bulken van Groenresten van J.J. de Jong.	Alterra 2002	5,000	871,34	0,020	10%	1,74
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 750 m per ha	Het Groene Boek IMAG	1,500	138,04	0,330	30%	13,67
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker met rietmaaier (A-013)	winter: maaïen en binden riet met 1-assige trekker in moeras	Alterra 2017	3,850	294,53	1,000	26%	76,58
	maaïen/snijden	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 Rupsmaaier binder voor riet	winter: maaïen en binden met rupsbinder in moeras (dichte vegetatie, los gestort)	Alterra 2017	6,080	1.442,34	1,000	3%	43,27
	maaïen/snijden	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 lage trekker, 35 - 45 kW 1 slee riettransport 1-assige trekker	winter: transport rietbossen op perceel (1500 bosjes/ha)	afgeleid Alterra 2017	2,920	610,05	1,000	26%	158,61
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86)	winter: verzamelen rietbossen op perceel (1500 bosjes/ha)	afgeleid Alterra 2017	2,940	177,23	1,000	26%	46,08
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	maaïen zomerriet met bosmaaier	WenR 2020	37,400	2.566,41	1,000	2%	51,33
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 lichte 1-assige trekker 6 kW 1 maaibalk 130 cm	maaïen zomerriet met lichte 1- assige trekker en maaibalk	WenR 2020	6,650	512,29	1,000	36%	184,42
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 lage trekker, 35 - 45 kW 1 maaibalk 230 cm	maaïen zomerriet met lage trekker en maaibalk	WenR 2020	2,630	242,24	1,000	19%	46,03
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 Rupsmaaimachine met maaibalk en dwarshooier	maaïen zomerriet met rupstrekker met maaibalk en bandhooier	WenR 2020	1,150	259,26	1,000	10%	25,93
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	wiersen zomerriet - handmatig	WenR 2020	27,100	1.650,23	1,000	2%	33,00
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 lichte 1-assige trekker 6 kW	wiersen zomerriet met lichte 1- assige trekker en bandhooier	WenR 2020	3,750	290,32	1,000	36%	104,51

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer

Voor het jaar: **2026 (beheerjaar 2027)**

Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 01 Veenmosrietland en moerasheide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
		1 dwars-/snelhooier t.b.v. 1 assige trekker							
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 lichte trekker 25 - 35 kW 1 wielhark (acrobaat)	wiersen zomerriet met kleine trekker en wielhark	WenR 2020	1,920	156,43	1,000	19%	29,72
	opduwen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 lichte 1-assige trekker 6 kW 1 Vork / schuif	opduwen zomerriet met lichte 1-assige trekker 6 kW en vork	WenR 2020	6,100	458,72	1,000	38%	174,31
	opduwen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 Vork / schuif	opduwen zomerriet met trekker 35-45 kW en vork	WenR 2020	2,380	208,83	1,000	19%	39,68
	opduwen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 rupstrekker 1 Vork / schuif	opduwen zomerriet met rupstrekker en vork	WenR 2020	2,690	636,29	1,000	5%	31,81
	hakselen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 rupsopraapwagen, zelfrijdend 1 hakselaar	hakselen zomerriet met rupsopraapwagen met hakselaar	WenR 2020	2,830	790,86	1,000	5%	39,54
	maaisel afvoeren en composteren 6 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 6 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra-berekening 2014.	Alterra 2014	0,621	463,00	1,000	95%	439,85
verwijderen ongew. vegetatie	rooien/uitpennen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	uitpennen met kettingzaag veenmosrietland, 618 stuks per keer, exclusief afvoer	WenR 2020	8,000	598,54	0,500	15%	44,89
	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	afzetten opslag in veenmosrietland met kettingzaag, 311 stuks per keer, incl lopend afvoeren over 50 m	WenR 2020	6,670	499,03	0,200	15%	14,97
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis GIS-analyse gehele terrein (% te bew. opp 100 %)	Alterra 2016	0,540	32,88	0,200	100%	6,58
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen per 50 hectare	Over een groter terrein eventueel water op kunnen zetten	Ervaring TBO's	0,350	60,53	1,000	100%	60,53
onderhouden watergangen	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,6 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,460	80,16	0,300	100%	24,05

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 01 Veenmosrietland en moerasheide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	uitmaaïen watergang 100 m1/ha (nat kwetsbaar terrein)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine 1 aanbouw maaikorf (A-043)	uitmaaïen sloten in nat en kwetsbaar terrein met midi-graafmachine en maaikorf	Alterra 2018	0,340	47,86	0,300	100%	14,36
	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
Totaal kosten									1.741,01
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,verkoop houtsnippers						0	20%	1,05
Totaal opbrengsten									1,05
Exploitatiesaldo									1.739,96

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 02 Trilveen

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,220	13,26	1,000	100%	13,26
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfreen, 750 m per ha	Het Groene Boek IMAG	1,500	138,04	1,000	80%	110,44
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	1,000	100%	2.835,34
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	1,000	100%	308,67
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 20 hectare	molen/pomp en stuw nodig om relatief klein terrein op het juiste waterpeil te houden	Alterra 2014	0,040	113,61	1,000	100%	113,61
onderhouden watergangen	uitmaaien watergang 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaien	Normenboek NBL	0,460	64,68	0,450	100%	29,11
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,6 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,460	80,16	0,450	100%	36,07
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/freen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
Totaal kosten									3.454,48
Exploitatiesaldo									3.454,48

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 03 Hoogveen

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuwdempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	50 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,040	2,41	1,000	100%	2,41
verwijderen toplaag	chopperen en maaisel naar (tijd.)depot brengen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 choppermachine 18 m3 (A-136)	hoge opbrengst van 400m3/ha; depotafstand 750 m; wageninhoud 18 m3; transport over zandwegen	Normenboek NBL	10,400	1.887,16	0,030	10%	5,66
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	0,100	10%	5,99
	maaisel afvoeren en composteren 3 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 3 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,311	231,57	0,100	10%	2,32
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	40%	50,26
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,030	30,21	1,000	40%	12,08
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,200	40%	16,47
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis van GIS-analyse gehele terrein (% te bew opp. 100%)	Alterra 2016	0,310	18,88	0,200	100%	3,78
	versnipperen vrijgekomen hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 houtversnipperaar (A-054) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Verspanen loofbomen dbh 4 cm (bij kaalslag van smalle singels; ipv 5000st/ha maar 50st/ha geschikt	Normenboek NBL	0,500	93,25	0,200	40%	7,46
onderhouden/vervangen raster	onderhouden schapenraster 25 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 25 m	na splitsing in 'plaatsen schapenraster' en 'onderhoud schapenraster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,165	20,97	1,000	30%	6,29
	onderhouden schapenraster 25 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 25 m	handmatig onderhoud schapenraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,350	32,24	1,000	10%	3,22
	plaatsen schapenraster m/ha	25 2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker)	plaatsen palen schapenraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,225	312,22	0,067	40%	8,37

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 03 Hoogveen

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
		1 materiaalkosten aanleg schapenraster 25 m							
	plaatsen schapenraster m/ha	25 3 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 wikkelmachine (A-142)	bevestigen schapenraster aan geplaatste palen; incl. wikkelmachine (materiaal bij 'plts palen')	Alterra 2016/7	0,208	49,49	0,067	40%	1,33
	verwijderen schapenraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,119	19,23	0,067	30%	0,39
	verwijderen schapenraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,259	41,01	0,067	10%	0,27
	verwijderen schapenraster 25 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 25 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,032	7,12	0,067	40%	0,19
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	relatief veel stuwen, dus veel onderhoud	Ervaring TBO's	2,200	133,97	1,000	100%	133,97
onderhouden watergangen	uitmaaien watergang 5 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaien	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,300	100%	0,97
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0.03 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,023	4,01	0,300	100%	1,20
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
Totaal kosten									270,62

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie, verkoop houtsnippers	0	40%	2,10
Totaal opbrengsten				2,10
Exploitatiesaldo				268,52

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 04 Vochtige heide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen top laag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082)	kleinschalig plaggen, 1000 m3/ha, en tijdelijk depot op 500 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,040	25%	71,48
	chopperen en maaisel naar (tijd.)depot brengen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 choppermachine 18 m3 (A-136)	hoge opbrengst van 400m3/ha; depotafstand 750 m; waginhoud 18 m3; transport over zandwegen	Normenboek NBL	10,400	1.887,16	0,040	25%	18,87
	plagsel afvoeren naar centraal depot	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	incl.laden, afstand tot depot < 20 km (prijs per m3/km omgerekend)	Normenboek NBL	1,500	261,40	0,040	55%	5,75
bekalken/bemesten	bekalken (incl. aankoop 125kg/ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 125 kg landbouwkalk	incl. aankoop landbouwkalk en toeslag laden en lossen, verdelen over objecten etc	Het Groene Boek IMAG	2,000	223,99	0,040	50%	4,48
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	0,100	10%	5,99
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	100%	125,64
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,030	30,21	1,000	100%	30,21
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,200	100%	41,17
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis GIS-analyse gehele terrein (% te bew. opp 100 %)	Alterra 2016	0,540	32,88	0,200	100%	6,58
	afbranden heide- /duinvegetatie	6 medewerker laag tarief (A-86) 6 handgereedschap (A-064)	Heide en jonge opslag branden	Normenboek NBL	2,500	913,41	0,100	2%	1,83
onderhouden/vervangen raster	versnipperen vrijgekomen hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 houtversnipperaar (A-054) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Verspanen loofbomen dbh 4 cm (bij kaalslag van smalle singels; ipv 5000st/ha maar 50st/ha geschikt)	Normenboek NBL	0,500	93,25	0,200	100%	18,65
	onderhouden schapenraster 40 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	na splitsing 'plaatsen schapenraster' en	Alterra 2016/7	0,264	33,55	1,000	75%	25,16

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 04 Vochtige heide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	onderhouden schapenraster 40 m/ha incl. hek	1 materiaal/afschrijving schapenraster 40 m 1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 40 m	'onderhouden schapenraster' ;onderhoud per jaar handmatig onderhoud schapenraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,550	50,96	1,000	25%	12,74
	plaatsen schapenraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg schapenraster 40 m	plaatsen palen schapenraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,360	499,54	0,067	100%	33,47
	plaatsen schapenraster 40 m/ha	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 wikkelmachine (A-142)	bevestigen schapenraster aan geplaatste palen (gebruikt materiaal bij 'plts palen')	Alterra 2016/7	0,332	78,99	0,067	100%	5,29
	verwijderen schapenraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,190	30,70	0,067	75%	1,54
	verwijderen schapenraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,414	65,56	0,067	25%	1,10
	verwijderen schapenraster 40 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 40 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,050	11,19	0,067	100%	0,75
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 5 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,300	100%	0,97
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,05 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,030	5,23	0,300	100%	1,57
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
Totaal kosten									421,23

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
-------------	------------	-----------	--------	--------------------------

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 04 Vochtige heide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	in eigen regie,verkoop houtsnippers						0	100%	5,24
Totaal opbrengsten									5,24
Exploitatiesaldo									415,99

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 05 Zwakgebufferd ven

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,220	13,26	1,000	80%	10,61
verwijderen toplaag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082) 1 hydraulische graafmachine (A-225)	kleinschalig plaggen, 1000 m3/ha, en tijdelijk depot op 500 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,050	3%	10,72
	baggeren incl. afvoer bagger					0,00	0,050	80%	0,00
bekalken/bemesten	bekalken (incl. aankoop 125kg/ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 125 kg landbouwkalk	incl. aankoop landbouwkalk en toeslag laden en lossen, verdelen over objecten etc	Het Groene Boek IMAG	2,000	223,99	0,050	3%	0,34
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	0,100	10%	5,99
	maaisel afvoeren en composteren 2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 2 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,207	154,33	0,100	10%	1,54
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,333	30%	20,57
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis van GIS-analyse gehele terrein (% te bew opp 100%)	Alterra 2016	0,520	31,66	0,333	100%	10,54
	versnipperen vrijgekomen hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 houtversnipperaar (A-054) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Verspanen loofbomen dbh 4 cm (bij kaalslag van smalle singels; ipv 5000st/ha maar 50st/ha geschikt	Normenboek NBL	0,500	93,25	0,333	30%	9,32
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 20 hectare	molen/pomp en stuw nodig om relatief klein terrein op het juiste waterpeil te houden	Alterra 2014	0,040	113,61	1,000	20%	22,72
onderhouden watergangen	uitmaaien watergang 5 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaien	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,300	100%	0,97
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0.03 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten	Alterra	0,023	4,01	0,300	100%	1,20

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 05 Zwakgebufferd ven

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
Totaal kosten									102,51
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,verkoop houtsnippers						0	30%	1,57
Totaal opbrengsten									1,57
Exploitatiesaldo									100,94

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N06 Voedselarme venen en vochtige hei
Beheertype: 06 Zuur ven of hoogveenven

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	50 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,040	2,41	1,000	100%	2,41
maaieren, afvoeren/oogsten gew	maaieren/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	1,000	5%	29,97
	maaisel afvoeren en composteren 2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 2 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,207	154,33	1,000	5%	7,72
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,333	15%	10,28
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis van GIS-analyse gehele terrein (% te bew opp. 100 %)	Alterra 2016	0,580	35,32	0,333	100%	11,76
	versnipperen vrijgekomen hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 houtversnipperaar (A-054) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Verspanen loofbomen dbh 4 cm (bij kaalslag van smalle singels; ipv 5000st/ha maar 50st/ha geschikt	Normenboek NBL	0,500	93,25	0,333	15%	4,66
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen per 50 hectare	Over een groter terrein eventueel water op kunnen zetten	Ervaring TBO's	0,350	60,53	1,000	100%	60,53
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99

Totaal kosten
135,31

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
-------------	------------	-----------	--------	--------------------------

in eigen regie, verkoop houtsnippers

0

15%

0,79

**Totaal
opbrengsten**
0,79
Exploitatiesaldo
134,52

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N07 Droge heiden
Beheertype: 01 Droge heide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen top laag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082)	kleinschalig plaggen, 1000 m3/ha, en tijdelijk depot op 500 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,020	10%	14,30
	plagsel afvoeren naar centraal depot	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	incl.laden, afstand tot depot < 20 km (prijs per m3/km omgerekend)	Normenboek NBL	1,500	261,40	0,020	10%	0,52
bekalken/bemesten	bekalken (incl. aankoop 125kg/ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 125 kg landbouwkalk	incl. aankoop landbouwkalk en toeslag laden en lossen, verdelen over objecten etc	Het Groene Boek IMAG	2,000	223,99	0,020	10%	0,45
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaïsel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	0,500	5%	14,98
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	80%	100,51
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,030	30,21	1,000	80%	24,16
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,250	100%	51,47
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis van GIS-analyse gehele terrein (% te bew opp. 100 %)	Alterra 2016	0,550	33,49	0,250	100%	8,37
	afbranden heide- /duinvegetatie	6 medewerker laag tarief (A-86) 6 handgereedschap (A-064)	Heide en jonge opslag branden	Normenboek NBL	2,500	913,41	0,050	2%	0,91
	versnipperen vrijgekomen hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 houtversnipperaar (A-054) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Verspanen loofbomen dbh 4 cm (bij kaalslag van smalle singels; ipv 5000st/ha maar 50st/ha geschikt	Normenboek NBL	0,500	93,25	0,250	100%	23,31
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,130	17,69	1,000	60%	10,62
	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	handmatig onderhoud veeraster - slechte	Alterra 2016/7	0,340	30,48	1,000	20%	6,10

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N07 Droge heiden
Beheertype: 01 Droge heide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	plaatsen veeraster 60 m/ha	1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m 2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 60 m	bereikbaarheid ; onderhoud per jaar plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,876	397,49	0,067	80%	21,31
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,190	30,70	0,067	60%	1,23
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,414	65,56	0,067	20%	0,88
	verwijderen veeraster 40 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 60 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, storkosten	Alterra 2016/7	0,076	16,96	0,067	80%	0,91
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00

Totaal kosten
284,03

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie, verkoop houtsnippers	0	100%	5,24
Totaal opbrengsten				5,24
Exploitatiesaldo				278,79

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N07 Droge heiden
Beheertype: 02 Zandverstuiving

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen top laag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082)	kleinschalig plaggen, 1000 m3/ha, en tijdelijk depot op 500 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,040	10%	28,59
	uitzeven mos/gras en humus afvoeren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-/veeg- en laadwagen (A-083) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006)	terrein vlak, min.lengte 100 m, min.breedte 50 m, depot <100m van werkterrein	Normenboek NBL	8,000	1.818,86	0,200	10%	36,38
	plagsel afvoeren naar centraal depot	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	incl.laden, afstand tot depot < 20 km (prijs per m3/km omgerekend)	Normenboek NBL	1,500	261,40	0,240	10%	6,27
bekalken/bemesten	bekalken (incl. aankoop 125kg/ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 125 kg landbouwkalk	incl. aankoop landbouwkalk en toeslag laden en lossen, verdelen over objecten etc	Het Groene Boek IMAG	2,000	223,99	0,040	10%	0,90
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	15%	18,85
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,030	30,21	1,000	15%	4,53
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 5-25% bedekking	Normenboek NBL	5,000	343,10	0,250	50%	42,89
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis van GIS-analyse gehele terrein (% te bew opp. 100%)	Alterra 2016	0,590	35,93	0,250	100%	8,98
	versnipperen vrijgekomen hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 houtversnipperaar (A-054) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Verspanen loofbomen dbh 4 cm (bij kaalslag van smalle singels; ipv 5000st/ha maar 50st/ha geschikt)	Normenboek NBL	0,500	93,25	0,250	50%	11,66
onderhouden/vervangen raster	onderhouden schapenraster 25 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 25 m	na splitsing in 'plaatsen schapenraster' en 'onderhoud schapenraster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,165	20,97	1,000	11%	2,31
	onderhouden schapenraster 25 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 25 m	handmatig onderhoud schapenraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,350	32,24	1,000	4%	1,29

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N07 Droge heiden
Beheertype: 02 Zandverstuiving

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	plaatsen schapenraster m/ha	25 2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg schapenraster 25 m	plaatsen palen schapenraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,225	312,22	0,067	15%	3,14
	plaatsen schapenraster m/ha	25 3 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 wikkelmachine (A-142)	bevestigen schapenraster aan geplaatste palen; incl. wikkelmachine (materiaal bij 'plts palen')	Alterra 2016/7	0,208	49,49	0,067	15%	0,50
	verwijderen schapenraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,119	19,23	0,067	11%	0,14
	verwijderen schapenraster 25 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,259	41,01	0,067	4%	0,11
	verwijderen schapenraster 25 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 25 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,032	7,12	0,067	15%	0,07
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00

Totaal kosten									170,59
----------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	---------------

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie, verkoop houtsnippers	0	50%	2,62
Totaal opbrengsten				2,62
Exploitatiesaldo				167,97

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N08 Open duinen
Beheertype: 01 Strand en embryonaal duin

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
Totaal kosten									15,98
Exploitatiesaldo									15,98

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N08 Open duinen
Beheertype: 02 Open duin

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen toplaag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 2 trekker 4*4, 100 kW 2 dumper (A-082)	plaggen in duinen, exclusief maken van stuifkuilen	WenR 2020	28,900	11.752,88	0,025	23%	67,58
	plagsel in (tijd.)depot omzetten/composteren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Afgeleid van de notitie: Quick- scan Kosten van het Bulken van Groenresten van J.J. de Jong.	Alterra 2002	5,000	871,34	0,025	23%	5,01
	plagsel in (tijd.)depot omzetten/composteren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Afgeleid van de notitie: Quick- scan Kosten van het Bulken van Groenresten van J.J. de Jong.	Alterra 2002	5,000	871,34	0,050	2%	0,87
	uitgraven stuifkuil	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 2 trekker 4*4, 100 kW 2 dumper (A-082)	afgraven van plagsel en zand, 2000m3 per keer, 0,5 actieve stuifkuil per ha, 1 stuifkuil is 0,04 ha	WenR 2020	37,600	15.290,94	0,050	2%	15,29
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	90%	113,08
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,030	30,21	1,000	90%	27,18
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	afzetten opslag in open duin met bosmaaier, 166 stuks per keer	WenR	0,420	28,82	0,200	100%	5,76
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis van GIS-analyse gehele terrein (% te bew opp. 100 %).	Alterra 2016	0,330	20,10	0,200	100%	4,02
	afbranden heide- /duinvegetatie	6 medewerker laag tarief (A-86) 6 handgereedschap (A-064)	Heide en jonge opslag branden	Normenboek NBL	2,500	913,41	0,050	2%	0,91
	versnipperen vrijgekomen hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 houtversnipperaar (A-054) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Verspanen loofbomen dbh 4 cm (bij kaalslag van smalle singels; ipv 5000st/ha maar 50st/ha geschikt	Normenboek NBL	0,500	93,25	0,200	100%	18,65
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 200 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 200 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7/8	0,420	58,18	1,000	67%	38,98

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N08 Open duinen
Beheertype: 02 Open duin

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	onderhouden veeraster 200 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 200 m	handmatig onderhoud veeraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	1,130	101,41	1,000	23%	23,33
	plaatsen veeraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 200 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	2,920	1.324,98	0,067	90%	79,90
	verwijderen veeraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,948	153,17	0,067	67%	6,88
	verwijderen veeraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	2,070	327,79	0,067	23%	5,05
	verwijderen veeraster 200 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 200 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,252	56,26	0,067	90%	3,39
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98

Totaal kosten
431,87

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,verkoop houtsnippers	0	100%	5,24
Totaal opbrengsten				5,24
Exploitatiesaldo				426,63

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheerVoor het jaar: **2026 (beheerjaar 2027)****Natuur- of Landschapstype: N08 Open duinen**
Beheertype: 03 Vochtige duinvallei

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen top laag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082)	kleinschalig plaggen, 1000 m3/ha, en tijdelijk depot op 500 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,040	10%	28,59
	plagsel in (tijd.)depot omzetten/composteren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Afgeleid van de notitie: Quick- scan Kosten van het Bulken van Groenresten van J.J. de Jong.	Alterra 2002	5,000	871,34	0,040	10%	3,49
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaien in duin, reguliere trekker (terrein 50 x 50 m)	WenR 2020	2,380	273,47	1,000	26%	71,10
	maaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 lage trekker, 35 - 45 kW 1 frontmaaier, 250 cm (A-240)	maaien in duin, lager trekker (50% duindoorn, terrein 50 x 50 m)	WenR 2020	2,940	304,75	1,000	14%	42,67
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 wielhark (acrobaat) 1 cirkelhark, 300 cm (A-048)	wiersen duin met reguliere trekker (terrein 50 x 50)	WenR 2020	1,830	200,61	1,000	26%	52,16
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 lage trekker, 35 - 45 kW 1 Bandhooier, werkbr. 250 - 300 cm	wiersen duin met lage trekker (terrein 50 x 50 m)	WenR 2020	3,030	280,47	1,000	14%	39,27
	oprappen en lossen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen 17 m3	oprappen maaisel vochtig duin, 100 m3/ha, transport 250 m	WenR 2020	1,210	162,54	1,000	40%	65,02
	maaien/oprappen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	1,000	35%	992,37
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	1,000	75%	231,50
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaien (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	5%	10,29
onderhouden/vervangen raster	onderhouden schapenraster 200 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 200 m	na splitsing 'plaatsen schapenraster' en 'onderhouden schapenraster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	1,320	167,71	1,000	75%	125,78

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N08 Open duinen
Beheertype: 03 Vochtige duinvallei

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	plaatsen schapenraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg schapenraster 200 m	plaatsen palen schapenraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,800	2.497,68	0,067	75%	125,51
	plaatsen schapenraster 200 m/ha	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 wikkelmachine (A-142)	bevestigen schapenraster aan geplaatste palen (gebruikt materiaal bij 'plts palen')	Alterra 2016/7	1,660	394,94	0,067	75%	19,85
	verwijderen schapenraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,948	153,17	0,067	75%	7,70
	verwijderen schapenraster 200 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 200 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,252	56,26	0,067	75%	2,83
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 5 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,300	100%	0,97
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,05 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,030	5,23	0,300	100%	1,57
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
Totaal kosten									1.828,64
Exploitatiesaldo									1.828,64

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N08 Open duinen
Beheertype: 04 Duinheide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen toplaag	plaggen en plagsel naar (tijd.)depot brengen	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225) 2 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 2 dumper (A-082)	kleinschalig plaggen, 1000 m3/ha, en tijdelijk depot op 500 meter	Alterra 2016	18,800	7.147,85	0,040	10%	28,59
	chopperen en maaisel naar (tijd.)depot brengen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 choppermachine 18 m3 (A-136)	hoge opbrengst van 400m3/ha; depotafstand 750 m; waginhoud 18 m3; transport over zandwegen	Normenboek NBL	10,400	1.887,16	0,040	5%	3,77
	plagsel in (tijd.)depot omzetten/composteren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Afgeleid van de notitie: Quick- scan Kosten van het Bulken van Groenresten van J.J. de Jong.	Alterra 2002	5,000	871,34	0,040	15%	5,23
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	0,500	10%	29,97
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	0,500	10%	15,43
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	80%	100,51
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,030	30,21	1,000	80%	24,16
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,200	100%	41,17
	verzamelen ongew.vegetatie	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	gemiddelde kosten bepaald op basis van GIS-analyse gehele terrein (% te bew opp. 100 %).	Alterra 2016	0,330	20,10	0,200	100%	4,02
	afbranden heide- /duinvegetatie	6 medewerker laag tarief (A-86) 6 handgereedschap (A-064)	Heide en jonge opslag branden	Normenboek NBL	2,500	913,41	0,040	5%	1,83
	versnipperen vrijgekomen hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 houtversnipperaar (A-054) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Verspanen loofbomen dbh 4 cm (bij kaalslag van smalle singels; ipv 5000st/ha maar 50st/ha geschikt	Normenboek NBL	0,500	93,25	0,200	100%	18,65

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N08 Open duinen
Beheertype: 04 Duinheide

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,130	17,69	1,000	60%	10,62
	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	handmatig onderhoud veeraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,340	30,48	1,000	20%	6,10
	plaatsen veeraster 60 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 60 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,876	397,49	0,067	80%	21,31
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,190	30,70	0,067	60%	1,23
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,414	65,56	0,067	20%	0,88
	verwijderen veeraster 40 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 60 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,076	16,96	0,067	80%	0,91
	onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%

Totaal kosten
330,36
Opbrengsten
Activiteit
Productie
% opp.
**Opbrengst
per ha p.j.**

in eigen regie,verkoop houtsnippers

0

100%

5,24

**Totaal
opbrengsten**
5,24
Exploitatiesaldo
325,12

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N09 Schorren en kwelders
Beheertype: 01 Schor of kwelder

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	1,000	3%	17,98
	maaisel afvoeren en composteren 5 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 5 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,518	385,91	1,000	3%	11,58
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten hoefsmit (gemiddelde graasdruk) 1 kosten veterinaire zorg (gemiddelde graasdruk)		Alterra 2016	2,700	184,98	1,000	57%	105,44
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,050	31,41	1,000	57%	17,90
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaien (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	5%	10,29
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,130	17,69	1,000	43%	7,61
	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	handmatig onderhoud veeraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,340	30,48	1,000	14%	4,27
	plaatsen veeraster 60 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 60 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,876	397,49	0,067	57%	15,18
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,190	30,70	0,067	43%	0,88
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,414	65,56	0,067	14%	0,61
	verwijderen veeraster 40 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 60 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,076	16,96	0,067	57%	0,65

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N09 Schorren en kwelders
Beheertype: 01 Schor of kwelder

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 10m/ha	1 landbouwwagen 2-assig (A-129) 1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,050	7,99	1,000	100%	7,99
Totaal kosten									200,38
Exploitatiesaldo									200,38

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N10 Vochtige schraalgraslanden
Beheertype: 01 Nat schraalland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening vaker.	Alterra 2014	0,450	27,13	1,000	100%	27,13
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 350 m per ha	Het Groene Boek IMAG	0,700	64,42	0,500	100%	32,21
bekalken/bemesten	bekalken (incl. aankoop 125kg/ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 125 kg landbouwkalk	incl. aankoop landbouwkalk en toeslag laden en lossen, verdelen over objecten etc	Het Groene Boek IMAG	2,000	223,99	0,333	10%	7,46
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	1,000	70%	1.984,74
	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	2,000	30%	359,60
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	1,300	100%	401,27
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaien (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	1%	2,06
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 20 hectare	molen/pomp en stuw nodig om relatief klein terrein op het juiste waterpeil te houden	Alterra 2014	0,040	113,61	1,000	100%	113,61
onderhouden watergangen	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,9 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,700	121,99	0,300	100%	36,60
	uitmaaien watergang 100 m1/ha (nat kwetsbaar terrein)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine 1 aanbouw maaikorf (A-043)	uitmaaien sloten in nat en kwetsbaar terrein met midi- graafmachine en maaikorf	Alterra 2018	0,340	47,86	0,300	100%	14,36
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
Totaal kosten									2.995,00
Exploitatiesaldo									2.995,00

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N10 Vochtige schraalgraslanden
Beheertype: 02 Vochtig hooiland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening vaker.	Alterra 2014	0,450	27,13	2,000	100%	54,25
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 225 m per ha	Het Groene Boek IMAG	0,450	41,41	0,500	15%	3,11
	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 225 m per ha	Het Groene Boek IMAG	0,450	41,41	0,200	85%	7,04
bekalken/bemesten	bekalken (incl. aankoop 125kg/ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 125 kg landbouwkalk	incl. aankoop landbouwkalk en toeslag laden en lossen, verdelen over objecten etc	Het Groene Boek IMAG	2,000	223,99	0,200	80%	35,84
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaïen met lichtere trekker (40 KW) met zijmaaier; tijdnorm gemiddelde verschillende werkmethoden	Alterra 2014	1,480	146,85	1,250	35%	64,25
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003)	Maaïen met lichtere trekker (40 KW) met front en zijmaaier; tijdnorm gemiddelde werkmethoden.	Alterra 2014	1,480	173,23	1,250	35%	75,79
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maaï-opraapc. rupsbanden (A- 241)	maaïen met gespecialiseerde rupsmaaier; tijdnorm is gemiddelde verschillende werkmethoden.	Alterra 2014	1,480	496,02	1,250	15%	93,00
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 cirkelhark, 300 cm (A-048)	Gebruik kleinere trekker (40 kW) bij nattere terreinomstandigheden.	Alterra 2014	2,610	239,20	1,250	85%	254,15
	oprapen en lossen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	grasland-losplaats 200 m; vochtig/oneffen; 4 km/u; 5 m wiersafstand; 150 m ³ /ha	Normenboek NBL	1,870	325,88	1,250	85%	346,25
	maaïen/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maaï-opraapc. rupsbanden (A- 241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m ³ maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	1,250	15%	531,63
	maaisel afvoeren en composteren 6 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 6 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,621	463,00	1,250	15%	86,81
	begrazen binnen raster/sloten	1 medewerker laag tarief (A-86)	matige begrazingsdruk met deels 'boerenveen' op matig veilig terrein	Ervaring TBO's	1,200	72,34	1,000	60%	43,40

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N10 Vochtige schraalgraslanden
Beheertype: 02 Vochtig hooiland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86)	grotendeels d.m.v. zoet oppervlaktewater voorzien van drinkwater	Ervaring TBO's	0,300	18,08	1,000	60%	10,85
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaien (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	5%	10,29
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,130	17,69	1,000	60%	10,62
	plaatsen veeraster 60 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 60 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,876	397,49	0,067	60%	15,98
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,190	30,70	0,067	60%	1,23
	verwijderen veeraster 40 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 60 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, storkosten	Alterra 2016/7	0,076	16,96	0,067	60%	0,68
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 20 hectare	molen/pomp en stuw nodig om relatief klein terrein op het juiste waterpeil te houden	Alterra 2014	0,040	113,61	1,000	100%	113,61
onderhouden watergangen	slootmaaisel afvoeren en composteren 1,2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,930	162,07	0,450	100%	72,93
	uitmaaien watergang 100 m1/ha (nat kwetsbaar terrein)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine 1 aanbouw maaikorf (A-043)	uitmaaien sloten in nat en kwetsbaar terrein met midi-graafmachine en maaikorf	Alterra 2018	0,340	47,86	0,450	100%	21,54
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
Totaal kosten									1.869,22

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N10 Vochtige schraalgraslanden
Beheertype: 02 Vochtig hooiland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,maaien						1	85%	63,64
Totaal opbrengsten									63,64
Exploitatiesaldo									1.805,58

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N11 Droge schraalgraslanden
Beheertype: 01 Droog schraalland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
maaien, afvoeren/oogsten gew	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A-241)	nat (of hellend) terrein, afstand perceel - depot 50 m, 150 m3 maaisel/ha	Normenboek NBL	8,460	2.835,34	1,000	10%	283,53
	maaien/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	1,000	45%	269,70
	maaisel afvoeren en composteren 6 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 6 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,621	463,00	1,000	55%	254,65
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (hogere graasdruk) 1 kosten hoefsmid (hogere graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	2,700	199,80	1,000	50%	99,90
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,050	31,41	1,000	50%	15,71
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaien (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	5%	10,29
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 200 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 200 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7/8	0,420	58,18	1,000	19%	11,05
	onderhouden veeraster 200 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 200 m	handmatig onderhoud veeraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	1,130	101,41	1,000	6%	6,08
	onderhouden schapenraster 200 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 200 m	na splitsing 'plaatsen schapenraster' en 'onderhouden schapenraster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	1,320	167,71	1,000	19%	31,87
	onderhouden schapenraster 200 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 200 m	handmatig onderhoud schapenraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	2,790	257,23	1,000	6%	15,43
	plaatsen veeraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 200 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	2,920	1.324,98	0,067	25%	22,19

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N11 Droge schraalgraslanden
Beheertype: 01 Droog schraalland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	plaatsen schapenraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg schapenraster 200 m	plaatsen palen schapenraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,800	2.497,68	0,067	25%	41,84
	plaatsen schapenraster 200 m/ha	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 wikkelmachine (A-142)	bevestigen schapenraster aan geplaatste palen (gebruikt materiaal bij 'plts palen')	Alterra 2016/7	1,660	394,94	0,067	25%	6,62
	verwijderen veeraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,948	153,17	0,067	19%	1,95
	verwijderen veeraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	2,070	327,79	0,067	6%	1,32
	verwijderen veeraster 200 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 200 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,252	56,26	0,067	25%	0,94
	verwijderen schapenraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,948	153,17	0,067	19%	1,95
	verwijderen schapenraster 200 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	2,070	327,79	0,067	6%	1,32
	verwijderen schapenraster 200 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 200 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,252	56,26	0,067	25%	0,94
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
Totaal kosten									1.093,27
Exploitatiesaldo									1.093,27

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 01 Bloemdijk

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
maaieren zonder afvoer	bloten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	Maximaal 20% van de oppervlakte maaieren ivm ruigte/mestplekken	Alterra 2015	0,970	96,24	1,000	70%	67,37
maaieren, afvoeren/oogsten gew	maaieren/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	1,200	40%	287,68
	maaisel afvoeren en composteren 4 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 4 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra-berekening 2014.	Alterra 2014	0,414	308,67	1,200	40%	148,16
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (hogere graasdruk)	hoge begrazingsdruk met grotendeels 'boerenvee' op onoverzichtelijk terrein.	Ervaring TBO's	1,600	120,79	1,000	70%	84,56
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	grotendeels aangewezen op zoetwater gebracht door de mens/weidepomp	ervaring TBO's	0,600	64,57	1,000	70%	45,20
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaien (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	5%	10,29
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 1500m/ha incl. kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 1500 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	3,150	436,31	1,000	20%	87,26
	onderhouden schapenraster 1500 m1/ha incl. hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving schapenraster 1500 m	na splitsing 'plaatsen schapenraster' en 'onderhouden schapenraster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	9,900	1.257,84	1,000	70%	880,49
	plaatsen veeraster 1500 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 1500 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	21,900	9.937,31	0,067	20%	133,16
	plaatsen schapenraster 1500 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg schapenraster 1500 m	plaatsen palen schapenraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	13,500	18.732,59	0,067	70%	878,56
	plaatsen schapenraster 1500 m/ha	3 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 wikkelmachine (A-142)	bevestigen schapenraster aan geplaatste palen (gebruikt materiaal bij 'plts palen')	Alterra 2016/7	12,450	2.962,04	0,067	70%	138,92

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 01 Bloemdijk

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	verwijderen veeraster 1500 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	7,110	1.148,75	0,067	20%	15,39
	verwijderen veeraster 1500 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 1500 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	1,890	422,04	0,067	20%	5,66
	verwijderen schapenraster 1500 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	7,110	1.148,75	0,067	70%	53,88
	verwijderen schapenraster 1500 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 1500 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	1,890	422,04	0,067	70%	19,79
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,460	64,68	1,200	100%	77,62
	slootmaaisel afvoeren en composteren 1,2 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,930	162,07	1,200	100%	194,48
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00
Totaal kosten									3.132,45
Exploitatiesaldo									3.132,45

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 02 Kruiden- en faunarijk grasland (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 300 m per ha	Het Groene Boek IMAG	0,600	55,22	0,500	25%	6,90
bekalken/bemesten	bekalken (incl. aankoop 125kg/ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 125 kg landbouwkalk	incl. aankoop landbouwkalk en toeslag laden en lossen, verdelen over objecten etc	Het Groene Boek IMAG	2,000	223,99	0,333	10%	7,46
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaïen met reguliere trekker (60 KW) met schotelmaaier, tijdnorm gemiddelde werkmethoden.	Alterra 2014	0,930	101,60	1,600	5%	8,13
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240)	Maaïen reguliere trekker (60 kW) met front- en zijmaaier, tijdnorm gemiddelde, randen ged. begroeid.	Alterra 2014	0,930	118,17	1,600	5%	9,45
	schudden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 cirkelschudder 400 cm (A-047)	Schudden uitvoeren met een reguliere trekker (60 kW).	Alterra 2014	0,520	54,18	3,200	10%	17,34
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 cirkelhark, 300 cm (A-048)	Reguliere trekker (60 kW) bij gemiddelde terreinomstandigheden.	Alterra 2014	0,850	86,42	1,600	10%	13,83
	oprapen en lossen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 opraapwagen (A-051)	reguliere trekker, gemiddelde omstandigheden.	Alterra 2014	1,140	192,21	1,600	10%	30,75
	maaïen/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaisel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	1,600	15%	143,84
	maaisel afvoeren en composteren 6 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaisel 6 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,621	463,00	1,600	15%	111,12
	verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaïen (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	15%
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	20%	5,82

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 02 Kruiden- en faunarijk grasland (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	20%	8,88
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	20%	1,03
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, storkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	20%	0,38
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	relatief weinig kunstwerken om te onderhouden van regulier geld	Ervaring TBO's	0,080	4,87	1,000	100%	4,87
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 50 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,230	32,34	0,450	100%	14,55
	frezen slootmaaisel 50 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 Wallenfrees	frezen van slootmaaisel in minder kwetsbare natuurgebieden (N12)	Alterra 2017	0,049	6,38	0,450	100%	2,87
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98

Totaal kosten
434,07

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,maaïen	3	10%	22,46
	via ingebruikgeving,begrazen binnen raster/ sloten	1	50%	44,92
	via ingebruikgeving,maaïen	1	25%	28,08

Totaal opbrengsten
95,46
Exploitatiesaldo
338,61

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 03 Glanshaverhooiland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	slepen/rollen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 weidesleep (SBB)	matig vochtig/oneffen, rijksnelheid 8 km/u, perceelsgrootte 50 x100 m, werkbreedte 5 m	Ervaring TBO's	0,500	44,48	0,500	20%	4,45
	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 300 m per ha	Het Groene Boek IMAG	0,600	55,22	0,333	100%	18,39
maaïen zonder afvoer	bloten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	Maximaal 20% van de oppervlakte maaïen ivm ruigte/mestplekken	Alterra 2015	0,970	96,24	1,000	20%	19,25
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaïen met reguliere trekker (60 KW) met schotelmaaier, tijdnorm gemiddelde werkmethoden.	Alterra 2014	0,930	101,60	1,600	50%	81,28
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240)	Maaïen reguliere trekker (60 kW) met front- en zijmaaier, tijdnorm gemiddelde, randen ged. begroeid.	Alterra 2014	0,930	118,17	1,600	50%	94,54
	schudden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 cirkelschudder 400 cm (A-047)	Schudden uitvoeren met een reguliere trekker (60 kW).	Alterra 2014	0,520	54,18	3,200	100%	173,38
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 cirkelhark, 300 cm (A-048)	Reguliere trekker (60 kW) bij gemiddelde terreinomstandigheden.	Alterra 2014	0,850	86,42	1,600	100%	138,27
	oprapen en lossen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 opraapwagen (A-051)	reguliere trekker, gemiddelde omstandigheden.	Alterra 2014	1,140	192,21	1,600	100%	307,54
	begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controlleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (hogere graasdruk)	hoge begrazingsdruk met grotendeels 'boerenvee' op onoverzichtelijk terrein.	Ervaring TBO's	1,600	120,79	1,000	20%
verzorgen drinkwater		1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	grotendeels aangewezen op zoetwater gebracht door de mens/weidepomp	ervaring TBO's	0,600	64,57	1,000	20%	12,91
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaïen (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	10%	20,59
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	20%	5,82

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 03 Glanshaverhooiland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	20%	8,88
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	20%	1,03
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, storkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	20%	0,38
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 50 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,230	32,34	0,450	100%	14,55
	frezen slootmaaisel 50 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 Wallenfrees	frezen van slootmaaisel in minder kwetsbare natuurgebieden (N12)	Alterra 2017	0,049	6,38	0,450	100%	2,87
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98

Totaal kosten
944,24

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,maaïen	3	100%	224,61
Totaal opbrengsten				224,61
Exploitatiesaldo				719,63

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 04 Zilt- en overstromingsgrasland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,220	13,26	1,000	20%	2,65
bewerken/inrichten terrein	slepen/rollen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 weidesleep (SBB)	matig vochtig/oneffen, rijnsnelheid 8 km/u, perceelsgrootte 50 x100 m, werkbreedte 5 m	Ervaring TBO's	0,500	44,48	0,500	100%	22,24
	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 300 m per ha	Het Groene Boek IMAG	0,600	55,22	0,500	100%	27,61
	herprofiëren sloten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 hydraulische graafmachine (A-225)	Klei, norm voor greppel graven (0,45 u/100 m) en 0,2 u/100 m verwerken vrijkomende grond	Normenboek NBL	0,650	86,52	0,200	20%	3,46
maaïen zonder afvoer	bloten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	Maximaal 20% van de oppervlakte maaïen ivm ruigte/mestplekken	Alterra 2015	0,970	96,24	1,000	80%	77,00
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/oprapen gecombineerd	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	tijdsnorm gebaseerd op "oprapen maaïsel grasland" 150m3/ha maar ander materieel (geen rups)	Normenboek NBL	3,120	599,33	1,000	20%	119,87
	maaïsel afvoeren en composteren 6 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Inname vers maaïsel 6 ton	Op basis van notitie kosten bulken 2002; nieuwe Alterra- berekening 2014.	Alterra 2014	0,621	463,00	1,000	20%	92,60
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controlleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten hoefsmid (gemiddelde graasdruk) 1 kosten veterinaire zorg (gemiddelde graasdruk)		Alterra 2016	2,700	184,98	1,000	100%	184,98
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,050	31,41	1,000	100%	31,41
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaïen (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	50%	102,93
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	75%	21,81
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	handmatig onderhoud raster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,560	50,40	1,000	25%	12,60

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 04 Zilt- en overstromingsgrasland

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	100%	44,39
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	75%	3,85
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	1,035	163,90	0,067	25%	2,75
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	100%	1,88
onderhouden watergangen	uitmaaien watergang 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaien	Normenboek NBL	0,460	64,68	0,450	100%	29,11
	frezen slootmaaisel 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 Wallenfrees	frezen van slootmaaisel in minder kwetsbare natuurgebieden (N12)	Alterra 2017	0,100	13,02	0,450	100%	5,86
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
Totaal kosten									802,97
Exploitatiesaldo									802,97

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 05 Kruiden- en faunarijke akker (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	cultivatoren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 cultivator (A-027)	0,30 ha gem.opp. en dan gemiddelde tussen zand en veen (2,70 u) en klei (3,20 u)	Normenboek NBL	2,950	267,42	1,750	50%	234,00
	ploegen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 wentelploeg 2-scharig akker (A-028)	werkdiepte 25 cm; gem.opp 0,30 ha	Normenboek NBL	6,000	662,80	1,000	50%	331,40
	frezen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 grondfrees (overtop) (A-032)	met zode, oppervlakte 0,3 ha	Normenboek NBL	4,800	523,99	1,000	50%	262,00
zaaien/planten	zaaien (incl. aankoop graan/zaad)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 zaaimachine (A-041) 1 graan/kruidenmengselzaad	> 0,1 ha opp. 50 kg zaad, werkbreedte 2 tot 3 meter	Normenboek NBL	2,300	404,14	1,000	50%	202,07
maaaien, afvoeren/oogsten gew	maaaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 combine 150 kw (graan)	oogsten granen met maaidorser; incl. transport maaidorser naar akker	Alterra 2016	0,930	274,19	1,000	50%	137,10
	maaaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 dumper (A-082)	transport geoogst graan naar opslag (3 km).	Alterra 2016	0,180	20,83	1,000	50%	10,42
	maaaien/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 150 Kw (A-081) 1 grootpakkenpers (stro)	stobalen persen met grootpakkenpers achter trekker na maaidorsen graan	Alterra 2016	0,240	66,72	1,000	50%	33,36
	maaaien/snijden	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 laadschop 1750 liter 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	opladen stobalen in veld, inclusief 3 km lokaal transport	Alterra 2016	0,390	86,43	1,000	50%	43,22
verwijderen ongew. vegetatie	schoffelen/frezen/harken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 cultivator (A-027)	werkbreedte 225 cm; klei; 0,30 ha oppervlakte	Normenboek NBL	3,200	290,09	2,000	50%	290,09
onderhouden watergangen	uitmaaaien watergang 50 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaiakorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaaien	Normenboek NBL	0,230	32,34	0,450	40%	5,82
	frezen slootmaaisel 50 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 Wallenfrees	frezen van slootmaaisel in minder kwetsbare natuurgebieden (N12)	Alterra 2017	0,049	6,38	0,450	40%	1,15
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaaien/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98

Totaal kosten
1.566,59

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 05 Kruiden- en faunarijke akker (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Opbrengsten		Activiteit					Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
		in eigen regie,verkoop traditioneel gewas					1	50%	374,30
		via ingebruikgeving,verkoop traditioneel gewas					1	40%	59,89
Totaal opbrengsten									434,19
Exploitatiesaldo									1.132,40

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 06 Ruigteveld

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten hoefsmid (gemiddelde graasdruk) 1 kosten veterinaire zorg (gemiddelde graasdruk)		Alterra 2016	2,700	184,98	1,000	10%	18,50
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquete	Alterra 2016	0,050	31,41	1,000	10%	3,14
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,100	15%	3,09
	kruiskruid/distels maaien (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	15%	30,88
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	7%	2,04
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	handmatig onderhoud raster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,560	50,40	1,000	3%	1,51
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	10%	4,44
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	7%	0,36
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	1,035	163,90	0,067	3%	0,33
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	10%	0,19
	onderhouden watergangen	uitmaaieren watergang 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaieren	Normenboek NBL	0,460	64,68	1,200	100%

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N12 Voedselrijke graslanden en akkers
Beheertype: 06 Ruigteveld

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
Totaal kosten									158,07
Exploitatiesaldo									158,07

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N13 Vogelgraslanden
Beheertype: 01 Vochtig weidevogelgrasland (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	10 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,220	13,26	1,000	100%	13,26
bewerken/inrichten terrein	slepen/rollen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 weidesleep (SBB)	matig vochtig/oneffen, rijdsnelheid 8 km/u, perceelsgrootte 50 x100 m, werkbreedte 5 m	Ervaring TBO's	0,500	44,48	1,000	75%	33,36
	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 350 m per ha	Het Groene Boek IMAG	0,700	64,42	0,400	75%	19,33
bekalken/bemesten	bekalken (incl. aankoop 125kg/ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 125 kg landbouwkalk	incl. aankoop landbouwkalk en toeslag laden en lossen, verdelen over objecten etc	Het Groene Boek IMAG	2,000	223,99	1,000	60%	134,40
	bemesten ruige stalrest: voorbereidend transport	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton	15 ton ruige mest per hectare, tussentransport over 10 km verharde weg incl. laden/lossen.	Alterra 2014	2,180	310,86	0,333	75%	77,64
	bemesten ruige stalrest: laden op mestverstrooier	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	15 ton ruige mest per ha, laden op stalrestverstrooier met midigraafmachine.	Alterra 2014	0,440	44,57	0,333	75%	11,13
	bemesten ruige stalrest: uitrijden mest met verstrooier	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 stalrestverspreider (SBB) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 aankoop ruige stalrest	15 ton ruige mest per hectare, uitrijden over het veld met stalreststrooier incl. 200 meter vervoer.	Alterra 2014	0,700	190,74	0,333	75%	47,64
maaïen zonder afvoer	bloten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	Maximaal 20% van de oppervlakte maaïen ivm ruigte/mestplekken	Alterra 2015	0,970	96,24	0,500	75%	36,09
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaïen met lichtere trekker (40 KW) met zijmaaier; tijdnorm gemiddelde verschillende werkmethoden	Alterra 2014	1,480	146,85	1,000	25%	36,71
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034) 1 frontmaaier, 250 cm (A-240) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003)	Maaïen met lichtere trekker (40 KW) met front en zijmaaier; tijdnorm gemiddelde werkmethoden.	Alterra 2014	1,480	173,23	1,000	25%	43,31
	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 maai-opraapc. rupsbanden (A- 241)	maaïen met gespecialiseerde rupsmaaier; tijdnorm is gemiddelde verschillende werkmethoden.	Alterra 2014	1,480	496,02	1,000	10%	49,60
	schudden	1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 cirkelschudder 400 cm (A-047)	Uitvoering schudden met kleinere trekker (40 kW).	Alterra 2014	0,670	63,09	2,000	60%	75,71

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N13 Vogelgraslanden
Beheertype: 01 Vochtig weidevogelgrasland (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 cirkelhark, 300 cm (A-048)	Gebruik kleinere trekker (40 kW) bij nattere terreinomstandigheden.	Alterra 2014	2,610	239,20	1,000	60%	143,52
	oprapen en lossen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 opraapwagen (A-051)	Kleinere trekker wegens natter terrein.	Alterra 2014	1,350	220,91	1,000	60%	132,54
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (hogere graasdruk)	hoge begrazingsdruk met grotendeels 'boerenveen' op onoverzichtelijk terrein.	Ervaring TBO's	1,600	120,79	1,000	75%	90,60
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86)	grotendeels d.m.v. zoet oppervlaktewater voorzien van drinkwater	Ervaring TBO's	0,300	18,08	1,000	75%	13,56
verwijderen ongew. vegetatie	kruiskruid/distels maaien (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Norm genomen van afzetten opslag met bosmaaier; bedekking 0-5%	Normenboek NBL	3,000	205,86	1,000	25%	51,47
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 100 m ¹ /ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	75%	21,81
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	75%	33,29
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	75%	3,85
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, storkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	75%	1,41
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	relatief veel terrein achter de stuw waardoor kosten laag zijn	Ervaring TBO's	0,350	21,31	1,000	100%	21,31
onderhouden watergangen	uitmaaieren watergang 100 m ¹ /ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaieren	Normenboek NBL	0,460	64,68	1,200	100%	77,62
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer

Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: **N13 Vogelgraslanden**
 Beheertype: **01 Vochtig weidevogelgrasland (met IGG)**

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
-----------	------------	-----------------------	---------------------------------	------------------	---------------	----------------------	---------------	-------------------	--------------------------

Totaal kosten									1.185,14
----------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	-----------------

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
-------------	------------	-----------	--------	--------------------------

	in eigen regie,maaïen	3	60%	134,77
--	-----------------------	---	-----	--------

	via ingebruikgeving,maaïen	1	25%	28,08
--	----------------------------	---	-----	-------

Totaal opbrengsten				162,85
---------------------------	--	--	--	---------------

Exploitatiesaldo				1.022,29
-------------------------	--	--	--	-----------------

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N13 Vogelgraslanden
Beheertype: 02 Wintergastenweide (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	eggen	1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 eg (veld-, akker-) 300 cm (A-026) 1 medewerker laag tarief (A-86)	werkbreedte 300 cm; gem. opp. 1 ha (gemid. van 1,7 en 1,3 uur/ha)	Normenboek NBL	1,500	152,04	1,000	5%	7,60
	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 350 m per ha	Het Groene Boek IMAG	0,700	64,42	0,500	5%	1,61
bekalken/bemesten	bemesten (incl. aankoop mest)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 kunstmeststrooier (SBB) 1 aankoop kunstmest	strooien 100 kg/ha van 0,5 u/ha; toeslag voor laden en lossen in depot en verdelen over de object	Ervaring TBO's	1,800	290,85	1,000	5%	14,54
maaïen zonder afvoer	bloten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	Maximaal 20% van de oppervlakte maaïen ivm ruigte/mestplekken	Alterra 2015	0,970	96,24	0,500	5%	2,41
maaïen, afvoeren/oogsten gew	maaïen/snijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw	Maaïen met reguliere trekker (60 kW) met cyclomaaier, vochtig, onbegroeide randen.	Alterra 2014	0,900	98,32	1,000	5%	4,92
	schudden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 cirkelschudder 400 cm (A-047)	Schudden uitvoeren met een reguliere trekker (60 kW).	Alterra 2014	0,520	54,18	2,000	5%	5,42
	wiersen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 cirkelhark, 300 cm (A-048)	Reguliere trekker (60 kW) bij gemiddelde terreinomstandigheden.	Alterra 2014	0,850	86,42	1,000	5%	4,32
	oprapen en lossen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 opraapwagen (A-051)	reguliere trekker, gemiddelde omstandigheden.	Alterra 2014	1,140	192,21	1,000	5%	9,61
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (hogere graasdruk)	hoge begrazingsdruk met grotendeels 'boerenvee' op onoverzichtelijk terrein.	Ervaring TBO's	1,600	120,79	1,000	5%	6,04
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86)	grotendeels d.m.v. zoet oppervlaktewater voorzien van drinkwater	Ervaring TBO's	0,300	18,08	1,000	5%	0,90
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 60 m/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,130	17,69	1,000	5%	0,88
	plaatsen veeraster 60 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 60 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,876	397,49	0,067	5%	1,33

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N13 Vogelgraslanden
Beheertype: 02 Wintergastenweide (met IGG)

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,190	30,70	0,067	5%	0,10
	verwijderen veeraster 40 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 60 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, storkosten	Alterra 2016/7	0,076	16,96	0,067	5%	0,06
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	relatief weinig kunstwerken om te onderhouden van regulier geld	Ervaring TBO's	0,080	4,87	1,000	100%	4,87
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,460	64,68	1,200	100%	77,62
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
Totaal kosten									158,21

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,maaïen	3	5%	11,23
	via ingebruikgeving,begrazen binnen raster/ sloten	1	40%	35,94
	via ingebruikgeving,maaïen	1	55%	61,76
Totaal opbrengsten				108,93
Exploitatiesaldo				49,28

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N14 Vochtige bossen
Beheertype: 01 Rivier- en beekbegeleidend bos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	10%	12,56
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,020	29,60	1,000	10%	2,96
reduceren stamtal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	monocultuur' eik, es of els, <6 m hoog; 7 cm DBH, 100 st/ha ivm omvormingsbeheer]	Normenboek NBL	6,000	448,90	0,100	15%	6,73
	ringen (5 tot 50 bomen per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	2 zaagsnedes door het cambium rondom de wortelaanzet	Alterra 2014	0,340	25,44	0,050	15%	0,19
snoeien	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N14.01; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	BUWA2015	3,700	225,31	0,250	5%	2,82
	versnipperen gesnoeid hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 houtversnipperaar (A-054)	tot 14 cm dik; gemidd. 1-10 takken per boom (en ca 200 bomen/ha)	Normenboek NBL	2,000	373,01	0,250	5%	4,66
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen raster	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	7%	2,04
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	handmatig onderhoud raster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,560	50,40	1,000	3%	1,51
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	10%	4,44
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	7%	0,36
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	1,035	163,90	0,067	3%	0,33
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	10%	0,19

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer

Voor het jaar: **2026 (beheerjaar 2027)**

Natuur- of Landschapstype: N14 Vochtige bossen
Beheertype: 01 Rivier- en beekbegeleidend bos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden watergangen	uitmaaien watergang 5 m1/ha	1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton	vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten						
		1 Stort verwijderd raster 100 m/ha							
		1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004)							
		1 landbouwwagen 2-assig (A-129)							
onderhouden watergangen	slootmaaisel afvoeren en composteren 0.03 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86)	maaikorf 3m breed; breedte	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,450	100%	1,46
		1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	talud <3m; breedte sloot <7m;						
		1 aanbouw maaikorf (A-043)	bodem en 2 taluds uitmaaien						
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker laag tarief (A-86)	Notitie kosten bulken 2002	Alterra	0,023	4,01	0,450	100%	1,80
		1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	(tarief ongunstig en kosten						
		1 opraapwagen (A-051)	shredder; zie 'omrekening'						
			sloten&maaisel.xls						
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	10%	1,22
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86)	maaien/frezen/profileren; 5 m	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
		1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	breedte						
		1 klepelmaaier/frees (A-022)							
Totaal kosten									67,24
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,verkoop houtsnippers						1	5%	5,24
Totaal opbrengsten									5,24
Exploitatiesaldo									62,00

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N14 Vochtige bossen
Beheertype: 02 Hoog- en laagveenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	50 hectare per stuw/molen, bediening minder vaak.	Alterra 2014	0,040	2,41	1,000	80%	1,93
reducen stamtaal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	monocultuur' eik, es of els, <6 m hoog; 7 cm DBH, 100 st/ha ivm omvormingsbeheer]	Normenboek NBL	6,000	448,90	0,010	15%	0,67
	ringen (5 tot 50 bomen per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	2 zaagsnedes door het cambium rondom de wortelaanzet	Alterra 2014	0,340	25,44	0,020	15%	0,08
snoeien	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N14.02; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	BUWA2015	2,200	133,97	0,250	5%	1,67
	versnipperen gesnoeid hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 houtversnipperaar (A-054)	tot 14 cm dik; gemidd. 1-10 takken per boom (en ca 200 bomen/ha)	Normenboek NBL	2,000	373,01	0,250	5%	4,66
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 5 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,450	100%	1,46
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0.03 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,023	4,01	0,450	100%	1,80
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	5%	0,61
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98

Totaal kosten
36,86

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie, verkoop houtsnippers	1	5%	5,24
Totaal opbrengsten				5,24
Exploitatiesaldo				31,62

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N14 Vochtige bossen
Beheertype: 03 Haagbeuken- en essenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidsseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	verkleinen tak-, top- en resthout	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 klepelmaaier (A-021)	werkbr.125-150 cm; kapvlakte >0,25 ha; opp.aandeel 100%, 1 x klepelen den/douglas	Normenboek NBL	6,000	824,82	0,010	2%	0,16
	maken van plantgaten/-plekken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 plantplekkenmaker (Kulla) (A-025)	Kapvlakte, tak- en tophout verkleind, rijafstand 1,5 m; aantal per ha 4000-6500	Normenboek NBL	7,000	652,77	0,010	2%	0,13
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st 2-3 jr bosplantsoen inkuilen naar soort op centrale kuilplaats	Normenboek NBL	8,000	487,15	0,010	2%	0,10
	groepsgewijs inbrengen zaadbomen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st eik in gewoelde plantplekken; tak- en tophout verkleind	Normenboek NBL	44,000	2.679,34	0,010	2%	0,54
	Aankoop plantsoen bos in omvorming	1 Aankoop plantsoen bos in omvorming	4000 stuks Quercus petrea, 60 SBB - 100, w, 12, autochtoon per jaar		0,000	14.076,00	0,010	2%	2,82
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	10%	12,56
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,020	29,60	1,000	10%	2,96
reduceren stamtal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	monocultuur' eik, es of els, <6 m hoog; 7 cm DBH, 100 st/ha ivm omvormingsbeheer]	Normenboek NBL	6,000	448,90	0,100	15%	6,73
	ringen (5 tot 50 bomen per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	2 zaagsnedes door het cambium rondom de wortelaanzet	Alterra 2014	0,340	25,44	0,040	15%	0,15
blessen/merken/meten bomen	blessen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha tweezijdig blessen; opstand niet opgesnoeid en last van ondergroei (<30% bramen)	Normenboek NBL	1,790	109,00	0,250	10%	2,73
	meten op stam	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha elektronische boomklem, tijdnorm incl, PC- verwerking; opstand niet opgesnoeid, geblesd	Normenboek NBL	0,890	54,20	0,250	10%	1,35
snoeien	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N14.03; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	BUWA2015	3,900	237,49	0,250	5%	2,97

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N14 Vochtige bossen
Beheertype: 03 Haagbeuken- en essenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	versnipperen gesnoeid hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 houtversnipperaar (A-054)	tot 14 cm dik; gemidd. 1-10 takken per boom (en ca 200 bomen/ha)	Normenboek NBL	2,000	373,01	0,250	5%	4,66
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen raster	konijnenraster plaatsen, onderhouden en na 10 jr verwijderen	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 wikkelmachine (A-142) 1 mat./afschr. konijnenraster 450 m	zie document 'samenvoegen activiteiten.xls' tabblad 'rasteren'	deels Normenboek NBL	43,329	9.884,07	0,010	2%	1,98
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	7%	2,04
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	handmatig onderhoud raster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,560	50,40	1,000	3%	1,51
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	10%	4,44
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	7%	0,36
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	1,035	163,90	0,067	3%	0,33
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	10%	0,19
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 5 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,450	100%	1,46
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0.03 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten	Alterra	0,023	4,01	0,450	100%	1,80

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N14 Vochtige bossen
Beheertype: 03 Haagbeuken- en essenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
		1 opraapwagen (A-051)	shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls						
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA- controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	40%	4,86
oogsten hout	afzetten/vellen/voorconcentreren lang- en hakhout	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A- 075)	dunning dg/loofh.; dg 23 cm, loofh. 19 cm dbh; 5 m3 per 5 jaar; 0,62 u/m3	Normenboek NBL	3,100	231,93	0,200	100%	46,39
	uitdragen/uitslepen/uitrijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 uitsleeptang (A-053)	uitslepen langhout; 10st/m3; 200 m sleepafstand; 0,41u/m3 en 5 m3 per 5 jaar	Normenboek NBL	2,050	215,32	0,200	100%	43,06
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
mantel en zoombeheer	mantel: afzetten boomvormers en lobben maken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A- 075)	afzetten boomvormers in mantel / lobben maken	Alterra 2016	1,660	124,20	1,000	3%	3,73
	mantel: verplaatsen takken met kleine graafmachine	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	verplaatsen takken uit gerealiseerde lobben	Alterra 2016	0,220	22,28	1,000	3%	0,67
	zoom: maaien	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaieren zoom met schotelmaaier	Alterra 2016	0,140	15,29	1,000	3%	0,46
	zoom: oprapen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 opraapwagen (A-051)	oprapen maaisel zoom met opraapwagen	Alterra 2016	0,470	79,24	1,000	3%	2,38

Totaal kosten
177,48

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie, verkoop houtsnippers	1	5%	5,24
	in eigen regie, oogst hout 1 m3/ha/jr	1	100%	37,43
	hout op stam, omvorming (oogst hout 1m3/jr)	10	10%	37,43

**Totaal
opbrengsten**
80,10
Exploitatiesaldo
97,38

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N15 Droge bossen
Beheertype: 01 Duinbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	verkleinen tak-, top- en resthout	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 klepelmaaier (A-021)	werkbr.125-150 cm; kapvlakte >0,25 ha; opp.aandeel 100%, 1 x klepelen den/douglas	Normenboek NBL	6,000	824,82	0,010	2%	0,16
	maken van plantgaten/- plekken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 plantplekkenmaker (Kulla) (A- 025)	Kapvlakte, tak- en tophout verkleind, rijafstand 1,5 m; aantal per ha 4000-6500	Normenboek NBL	7,000	652,77	0,010	2%	0,13
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st 2-3 jr bosplantsoen inkuilen naar soort op centrale kuilplaats	Normenboek NBL	8,000	487,15	0,010	2%	0,10
	groepsgewijs inbrengen zaadbomen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st eik in gewoelde plantplekken; tak- en tophout verkleind	Normenboek NBL	44,000	2.679,34	0,010	2%	0,54
	Aankoop plantsoen bos in omvorming	1 Aankoop plantsoen bos in omvorming	4000 stuks Quercus petrea, 60 - 100, w, 12, autochtoon per jaar	SBB	0,000	14.076,00	0,010	2%	2,82
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquête	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	25%	31,41
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquête	Alterra 2016	0,020	29,60	1,000	25%	7,40
reduceren stamtal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	monocultuur' eik, es of els, <6 m hoog; 7 cm DBH, 100 st/ha ivm omvormingsbeheer]	Normenboek NBL	6,000	448,90	0,100	15%	6,73
	ringen (5 tot 50 bomen per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	2 zaagsnedes door het cambium rondom de wortelaanzet	Alterra 2014	0,340	25,44	0,020	15%	0,08
blessen/merken/meten bomen	blessen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha tweezijdig blessen; opstand niet opgesnoeid en last van ondergroei (<30% bramen)	Normenboek NBL	1,790	109,00	0,250	10%	2,73
	meten op stam	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha elektronische boomklem, tijdnorm incl. PC- verwerking; opstand niet opgesnoeid, geblesd	Normenboek NBL	0,890	54,20	0,250	10%	1,35
verwijderen ongew. vegetatie	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0- 5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,333	100%	40,56

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N15 Droge bossen
Beheertype: 01 Duinbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
snoeien	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N15.01; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	BUWA2015	4,800	292,29	0,250	5%	3,65
	versnipperen gesnoeid hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 houtversnipperaar (A-054)	tot 14 cm dik; gemidd. 1-10 takken per boom (en ca 200 bomen/ha)	Normenboek NBL	2,000	373,01	0,250	5%	4,66
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen raster	konijnenraster plaatsen, onderhouden en na 10 jr verwijderen	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 wikkelmachine (A-142) 1 mat./afschr. konijnenraster 450 m	zie document 'samenvoegen activiteiten.xls' tabblad 'rasteren'	deels Normenboek NBL	43,329	9.884,07	0,010	2%	1,98
	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster' ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,130	17,69	1,000	19%	3,36
	onderhouden veeraster 60 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 60 m	handmatig onderhoud veeraster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,340	30,48	1,000	6%	1,83
	plaatsen veeraster 60 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 60 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	0,876	397,49	0,067	25%	6,66
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,190	30,70	0,067	19%	0,39
	verwijderen veeraster 40 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	0,414	65,56	0,067	6%	0,26
	verwijderen veeraster 40 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 60 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,076	16,96	0,067	25%	0,28
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	40%	4,86

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N15 Droge bossen
Beheertype: 01 Duinbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
mantel en zoombeheer	mantel: afzetten boomvormers en lobben maken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	afzetten boomvormers in mantel / lobben maken	Alterra 2016	1,660	124,20	1,000	1%	1,24
	mantel: verplaatsen takken met kleine graafmachine	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	verplaatsen takken uit gerealiseerde lobben	Alterra 2016	0,220	22,28	1,000	1%	0,22
	zoom: maaïen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaïen zoom met schotelmaaier	Alterra 2016	0,140	15,29	1,000	1%	0,15
	zoom: oprapen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 opraapwagen (A-051)	oprapen maaisel zoom met opraapwagen	Alterra 2016	0,470	79,24	1,000	1%	0,79

Totaal kosten
148,33

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie, verkoop houtsnippers	1	5%	5,24
	hout op stam, omvorming (oogst hout 1m3/jr)	10	10%	37,43

**Totaal
opbrengsten**
42,67
Exploitatiesaldo
105,66

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N15 Droge bossen
Beheertype: 02 Dennen-, eiken- en beukenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	verkleinen tak-, top- en resthout	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 klepelmaaier (A-021)	werkbr.125-150 cm; kapvlakte >0,25 ha; opp.aandeel 100%, 1 x klepelen den/douglas	Normenboek NBL	6,000	824,82	0,050	2%	0,82
	maken van plantgaten/-plekken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 plantplekkenmaker (Kulla) (A-025)	Kapvlakte, tak- en tophout verkleind, rijafstand 1,5 m; aantal per ha 4000-6500	Normenboek NBL	7,000	652,77	0,050	2%	0,65
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st 2-3 jr bosplantsoen inkuilen naar soort op centrale kuilplaats	Normenboek NBL	8,000	487,15	0,050	2%	0,49
	groepsgewijs inbrengen zaadbomen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st eik in gewoelde plantplekken; tak- en tophout verkleind	Normenboek NBL	44,000	2.679,34	0,050	2%	2,68
	Aankoop plantsoen bos in omvorming	1 Aankoop plantsoen bos in omvorming	4000 stuks Quercus petrea, 60 SBB - 100, w, 12, autochtoon per jaar		0,000	14.076,00	0,050	2%	14,08
begrazen binnen raster/sloten	verzorgen/controleren van (beheers-)dieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 kosten veterinaire zorg (lage graasdruk) 1 kosten hoefsmid (lage graasdruk)	op basis van enquete	Alterra 2016	1,900	125,64	1,000	10%	12,56
	verzorgen drinkwater	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 drinkbak/-voorziening t.b.v. vee	op basis van enquete	Alterra 2016	0,020	29,60	1,000	10%	2,96
reduceren stamtal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	monocultuur' eik, es of els, <6 m hoog; 7 cm DBH, 100 st/ha ivm omvormingsbeheer]	Normenboek NBL	6,000	448,90	0,100	15%	6,73
	ringen (5 tot 50 bomen per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	2 zaagsnedes door het cambium rondom de wortelaanzet	Alterra 2014	0,340	25,44	0,020	15%	0,08
blessen/merken/meten bomen	blessen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha tweezijdig blessen; opstand niet opgesnoeid en last van ondergroei (<30% bramen)	Normenboek NBL	1,790	109,00	0,166	10%	1,81
	meten op stam	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha elektronische boomklem, tijdnorm incl, PC- verwerking; opstand niet opgesnoeid, gebleed	Normenboek NBL	0,890	54,20	0,166	10%	0,90
verwijderen ongew. vegetatie	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0-5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,333	100%	40,56

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N15 Droge bossen
Beheertype: 02 Dennen-, eiken- en beukenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
snoeien	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N15.02; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	BUWA2015	5,400	328,83	0,250	5%	4,11
	versnipperen gesnoeid hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 houtversnipperaar (A-054)	tot 14 cm dik; gemidd. 1-10 takken per boom (en ca 200 bomen/ha)	Normenboek NBL	2,000	373,01	0,250	5%	4,66
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen raster	konijnenraster plaatsen, onderhouden en na 10 jr verwijderen	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 wikkelmachine (A-142) 1 mat./afschr. konijnenraster 450 m	zie document 'samenvoegen activiteiten.xls' tabblad 'rasteren'	deels Normenboek NBL	43,329	9.884,07	0,050	2%	9,88
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	na splitsing in activiteiten 'plaatsen raster' en 'onderhoud raster'; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,210	29,08	1,000	7%	2,04
	onderhouden veeraster 100 m1/ha incl.kraal/hek	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving veeraster 100 m	handmatig onderhoud raster - slechte bereikbaarheid ; onderhoud per jaar	Alterra 2016/7	0,560	50,40	1,000	3%	1,51
	plaatsen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 rasterpalenheier (achter trekker) 1 materiaalkosten aanleg veeraster 100 m	plaatsen jongveeraster met palenheier achter trekker incl. kosten rastermateriaal	Alterra 2016/7	1,460	662,49	0,067	10%	4,44
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	raster verwijderen met kleine graafmachine (midi HGM)	Alterra 2018	0,474	76,58	0,067	7%	0,36
	verwijderen veeraster 100 m/ha	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 Voorlader 1 vork voor voorlader	raster handmatig losmaken/oprollen, en palen trekken met tractor en voorlader	Alterra 2018	1,035	163,90	0,067	3%	0,33
	verwijderen veeraster 100 m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 vrachtwagen met opbouwkraan 10 ton 1 Stort verwijderd raster 100 m/ha 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 landbouwwagen 2-assig (A-129)	tussentransport, laden resten verwijderd raster op vrachtwagen, 15 km transport, stortkosten	Alterra 2016/7	0,126	28,13	0,067	10%	0,19

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N15 Droge bossen
Beheertype: 02 Dennen-, eiken- en beukenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 5 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,450	50%	0,73
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0.03 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,023	4,01	0,450	50%	0,90
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA- controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	40%	4,86
oogsten hout	afzetten/vellen/voorconcentreren lang- en hakhout	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A- 075)	dunning dg/loofh.; dg 23 cm, loofh. 19 cm dbh; 12,5 m3 per 5 jaar; 0,62 u/m3	Normenboek NBL	7,750	579,83	0,166	40%	38,50
	uitdragen/uitslepen/uitrijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 uitsleeptang (A-053)	uitslepen langhout; 10st/m3; 200 m sleepafstand; 0,41u/m3 en 12,5 m3 per 5 jaar	Normenboek NBL	5,125	538,30	0,166	40%	35,74
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
mantel en zoombeheer	mantel: afzetten boomvormers en lobben maken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A- 075)	afzetten boomvormers in mantel / lobben maken	Alterra 2016	1,660	124,20	1,000	15%	18,63
	mantel: verplaatsen takken met kleine graafmachine	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	verplaatsen takken uit gerealiseerde lobben	Alterra 2016	0,220	22,28	1,000	15%	3,34
	zoom: maaïen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaïen zoom met schotelmaaier	Alterra 2016	0,140	15,29	1,000	15%	2,29
	zoom: oprapen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 opraapwagen (A-051)	oprapen maaisel zoom met opraapwagen	Alterra 2016	0,470	79,24	1,000	15%	11,89
Totaal kosten									252,70

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,verkoop houtsnippers	1	5%	5,24
	in eigen regie,oogst hout 1 m3/ha/jr	2	40%	37,43
	hout op stam,omvorming (oogst hout 1m3/jr)	10	10%	37,43
Totaal opbrengsten				80,10

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N15 Droge bossen
Beheertype: 02 Dennen-, eiken- en beukenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Exploitatiesaldo									172,60

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N16 Bossen met productiefunctie
Beheertype: 03 Droog bos met productie [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	maken van plantgaten/- plekken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 plantplekkenmaker (Kulla) (A-025)	Kapvlakte, tak- en tophout verkleind, rijafstand 1,5 m; aantal per ha 4000-6500	Normenboek NBL	7,000	652,77	0,010	20%	1,31
	verkleinen tak-, top- en resthout extensief	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 klepelmaaier (A-021)	werkbr. 125-150 cm; kapvlakte >0,25 ha; opp. aandeel 100 %; extensief	SBB/Bosgroepen 2015	5,000	687,35	0,010	40%	2,75
	verkleinen tak-, top- en resthout intensief	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 klepelmaaier (A-021)	werkbr. 125-150 cm; kapvlakte >0,25 ha; opp. aandeel 100 %; intensief	SBB/Bosgroepen 2015	8,000	1.099,76	0,010	40%	4,40
	bodembewerking met bosploeg	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 bos-/voerenploeg (A-115)	zaaistroken ploegen, takhout verkleind, afstand tussen stroken 1 m; 3 a 4 voren breed, >20 cm diep	Normenboek NLB	6,000	567,78	0,010	40%	2,27
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st 2-3 jr bosplantsoen inkuilen naar soort op centrale kuilplaats	Normenboek NBL	8,000	487,15	0,010	20%	0,97
	planten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st eik 70-100 in gewoelde plantplekken, tak- en tophout verkleind	Normenboek NBL	44,000	2.679,34	0,010	20%	5,36
	aankopen/aanvoeren plantsoen droog bos	1 bosplantsoen 3950 st/ha	bosplantsoen 3950 st/ha tbv droogbosproductie	evaluatie 2016	0,000	7.609,64	0,010	20%	15,22
oogsten bijproducten	verzamelen bosbijproducten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	begeleiden verkoop kerstbomen, groen, geriefhout, kegels, gagel, Am. eik blad etc	Alterra 2015	0,180	10,96	1,000	100%	10,96
reduceren stamtal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	individueel gemengd; hoogte 5 m; 4 cm DBH; 1000 st/ha; minder dan 10% struiken	Normenboek NBL	20,000	1.496,34	0,020	60%	17,96
	ringen (5 tot 50 bomen per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	2 zaagsnedes door het cambium rondom de wortelaanzet	Alterra 2014	0,340	25,44	0,100	100%	2,54
blessen/merken/meten bomen	selecteren toekomstbomen	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 handgereedschap (A-064)	Aanwijzen en merken met verf in 1 arbeidsgang; 1 spuitbus per 100 bomen	Normenboek NBL	2,000	153,15	0,100	100%	15,32
	blessen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha tweezijdig blessen; opstand niet opgesnoeid en last van ondergroei (<30% bramen)	Normenboek NBL	1,790	109,00	0,250	100%	27,25
	meten op stam	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha elektronische boomklem, tijdnorm incl, PC-	Normenboek NBL	0,890	54,20	0,250	100%	13,55

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N16 Bossen met productiefunctie
Beheertype: 03 Droog bos met productie [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen ongew. vegetatie	maaieren/knuppelen/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	verwerking; opstand niet opgesnoeid, geblesd Afzetten tussen en in de rijen - bramen en houtige gewassen met bosmaaier; 25-50% bedekking	Normenboek NBL	15,000	1.029,31	0,020	20%	4,12
	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0- 5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,250	20%	6,09
snoeien	opsnoeien toekomstbomen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	in opgaand (naald)bos; gemerkte toekomstbomen; dbh tussen 10-18 cm; gd 0-6 m opsnoeihoogte	Normenboek NBL	10,000	608,94	0,010	10%	0,61
	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N16.01; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	BUWA2015	0,500	30,45	0,250	5%	0,38
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen raster	konijnenraster plaatsen, onderhouden en na 10 jr verwijderen	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 wikkelmachine (A-142) 1 mat./afschr. konijnenraster 450 m	zie document 'samenvoegen activiteiten.xls' tabblad 'rasteren'	deels Normenboek NBL	43,329	9.884,07	0,010	10%	9,88
onderhouden watergangen	uitmaaieren watergang 10 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3 m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaieren	Normenboek NBL	0,046	6,47	0,450	50%	1,46
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	40%	4,86
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
mantel en zoombeheer	mantel: afzetten boomvormers en lobben maken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	afzetten boomvormers in mantel / lobben maken	Alterra 2016	1,660	124,20	1,000	3%	3,73
	mantel: verplaatsen takken met kleine graafmachine	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	verplaatsen takken uit gerealiseerde lobben	Alterra 2016	0,220	22,28	1,000	3%	0,67
	zoom: maaieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaieren zoom met schotelmaaier	Alterra 2016	0,140	15,29	1,000	3%	0,46
	zoom: oprapen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw	oprapen maaisel zoom met oprapwagen	Alterra 2016	0,470	79,24	1,000	3%	2,38

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N16 Bossen met productiefunctie
Beheertype: 03 Droog bos met productie [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
uitv. sanitaire maatregelen	opruimen zieke/dode bomen	1 opraapwagen (A-051)							
		1 medewerker laag tarief (A-86)	op basis van Alterra-enquete	Alterra 2015	0,330	25,15	1,000	100%	25,15
		1 motorzaag middelzwaar (A-075)	onder natuurbeheerders						
		1 stort sanitair zieke bomen							
Totaal kosten									203,61
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,bosbijproducten						1	100%	11,50
	hout op stam,hout op stam						1	100%	139,47
Totaal opbrengsten									150,97
Exploitatiesaldo									52,64

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
**Natuur- of Landschapstype: N16 Bossen met productiefunctie
Beheertype: 04 Vochtig bos met productie [NIEUW]**

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	maken van plantgaten/- plekken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 plantplekkenmaker (Kulla) (A-025)	Kapvlakte, tak- en tophout verkleind, rijafstand 1,5 m; aantal per ha 4000-6500	Normenboek NBL	7,000	652,77	0,006	60%	2,35
	verkleinen tak-, top- en resthout extensief	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 klepelmaaier (A-021)	werkbr. 125-150 cm; kapvlakte >0,25 ha; opp. aandeel 100 %; extensief	SBB/Bosgroepen 2015	5,000	687,35	0,006	60%	2,47
	verkleinen tak-, top- en resthout intensief	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 75-90 Kw (A-006) 1 klepelmaaier (A-021)	werkbr. 125-150 cm; kapvlakte >0,25 ha; opp. aandeel 100 %; intensief	SBB/Bosgroepen 2015	8,000	1.099,76	0,006	30%	1,98
	bodembewerking met bosploeg	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 45-55 kW (A-004) 1 bos-/voerenploeg (A-115)	zaaistroken ploegen, takhout verkleind, afstand tussen stroken 1 m; 3 a 4 voren breed, >20 cm diep	Normenboek NLB	6,000	567,78	0,006	60%	2,04
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st 2-3 jr bosplantsoen inkuilen naar soort op centrale kuilplaats	Normenboek NBL	8,000	487,15	0,006	60%	1,75
	planten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 st eik 70-100 in gewoelde plantplekken, tak- en tophout verkleind	Normenboek NBL	44,000	2.679,34	0,006	60%	9,65
	aankopen/aanvoeren plantsoen vochtig bos	1 bosplantsoen 3500 st/ha	bosplantsoen 3500 st/ha	evaluatie 2016	0,000	9.440,87	0,006	60%	33,99
oogsten bijproducten	verzamelen bosbijproducten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	begeleiden verkoop kerstbomen, groen, geriefhout, kegels, gagel, Am. eik blad etc	Alterra 2015	0,180	10,96	1,000	100%	10,96
reduceren stamtal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	individueel gemengd; hoogte 5 m; 4 cm DBH; 1000 st/ha; minder dan 10% struiken	Normenboek NBL	20,000	1.496,34	0,006	30%	2,69
	ringen (5 tot 50 bomen per ha)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	2 zaagsnedes door het cambium rondom de wortelaanzet	Alterra 2014	0,340	25,44	0,100	100%	2,54
blessen/merken/meten bomen	selecteren toekomstbomen	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 handgereedschap (A-064)	Aanwijzen en merken met verf in 1 arbeidsgang; 1 spuitbus per 100 bomen	Normenboek NBL	2,000	153,15	0,100	100%	15,32
	blessen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha tweezijdig blessen; opstand niet opgesnoeid en last van ondergroei (<30% bramen)	Normenboek NBL	1,790	109,00	0,250	100%	27,25
	meten op stam	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	150 st/ha elektronische boomklem, tijdnorm incl, PC-	Normenboek NBL	0,890	54,20	0,250	100%	13,55

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N16 Bossen met productiefunctie
Beheertype: 04 Vochtig bos met productie [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
verwijderen ongew. vegetatie	maaieren/knuppelen/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	verwerking; opstand niet opgesnoeid, geblesd Afzetten tussen en in de rijen - bramen en houtige gewassen met bosmaaier; 25-50% bedekking	Normenboek NBL	15,000	1.029,31	0,012	60%	7,41
	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0- 5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,250	60%	18,27
snoeien	opsnoeien toekomstbomen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	in opgaand (naald)bos; gemerkte toekomstbomen; dbh tussen 10-18 cm; gd 0-6 m opsnoeihoogte	Normenboek NBL	10,000	608,94	0,006	60%	2,19
	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N16.02; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	BUWA2015	0,400	24,36	0,250	5%	0,30
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen raster	konijnenraster plaatsen, onderhouden en na 10 jr verwijderen	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 wikkelmachine (A-142) 1 mat./afschr. konijnenraster 450 m	zie document 'samenvoegen activiteiten.xls' tabblad 'rasteren'	deels Normenboek NBL	43,329	9.884,07	0,006	10%	5,93
onderhouden watergangen	uitmaaieren watergang 50 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaieren	Normenboek NBL	0,230	32,34	0,450	100%	14,55
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	40%	4,86
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 30m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,150	23,97	1,000	100%	23,97
mantel en zoombeheer	mantel: afzetten boomvormers en lobben maken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	afzetten boomvormers in mantel / lobben maken	Alterra 2016	1,660	124,20	1,000	3%	3,73
	mantel: verplaatsen takken met kleine graafmachine	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 midigraafmachine	verplaatsen takken uit gerealiseerde lobben	Alterra 2016	0,220	22,28	1,000	3%	0,67
	zoom: maaieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	maaieren zoom met schotelmaaier	Alterra 2016	0,140	15,29	1,000	3%	0,46
	zoom: oprapen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 55-65 Kw	oprapen maaisel zoom met oprapwagen	Alterra 2016	0,470	79,24	1,000	3%	2,38

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N16 Bossen met productiefunctie
Beheertype: 04 Vochtig bos met productie [NIEUW]

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
uitv. sanitaire maatregelen	opruimen zieke/dode bomen	1 opraapwagen (A-051)	op basis van Alterra-enquete onder natuurbeheerders	Alterra 2015	0,330	25,15	1,000	100%	25,15
		1 medewerker laag tarief (A-86)							
		1 motorzaag middelzwaar (A-075)							
		1 stort sanitair zieke bomen							
Totaal kosten									244,41
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
Totaal opbrengsten	in eigen regie,bosbijproducten						1	100%	11,50
	hout op stam,hout op stam						1	100%	139,47
	Totaal opbrengsten								
Exploitatiesaldo									93,44

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen
Beheertype: 02 Droog hakhout

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	200 stuks bosplantsoen 2-3 jr; naar soort op centrale inkuilplaats	Normenboek NBL	0,400	24,36	0,067	100%	1,63
	planten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	inboeten bosplantsoen, 3jr 200 stuks; geen graszode of takhout; uitval 15-60%	Normenboek NBL	4,600	280,11	0,067	100%	18,77
	aankoop plantsoen droog hakhout	1 Aankoop plantsoen droog hakhout	200 stuks Quercus robur 60- 100, w, 11, autochtoon per jaar	SBB	0,000	351,90	0,067	100%	23,58
verwijderen ongew. vegetatie	maaien/knuppelen/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Afzetten tussen en in de rijen - bramen en houtige gewassen met bosmaaier; <25% bedekking	Normenboek NBL	10,000	686,21	0,134	100%	91,95
	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0-5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,250	100%	30,45
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden watergangen	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,05 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,030	5,23	0,450	50%	1,18
	uitmaaieren watergang 10 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3 m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaieren	Normenboek NBL	0,046	6,47	0,450	50%	1,46
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA- controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	5%	0,61
oogsten hout	afzetten/vellen/voorconcentreren lang- en hakhout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A- 075)	hakhout op een zetten, dunnen of afzetten; 6-10cm dbh; 4000 st/ha .	Alterra 2014	41,900	5.660,65	0,067	100%	379,26
	uitdragen/uitslepen/uitrijden	1 medewerker laag tarief (A-86)	afvoeren hout uit hakhout of houtwal; uitdragen; dbh 6-10 cm; 25 m3/ha	Normenboek NBL	50,000	3.014,10	0,067	100%	201,94
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 5m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,025	4,00	1,000	100%	4,00
Totaal kosten									762,81

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
-------------	------------	-----------	--------	--------------------------

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen
Beheertype: 02 Droog hakhout

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
	in eigen regie,oogst hout 1 m3/ha/jr						1	100%	37,43
Totaal opbrengsten									37,43
Exploitatiesaldo									725,38

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen
Beheertype: 03 Park- en stinzenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 100 m per ha; geen zware boomwortels/geen keien	Het Groene Boek IMAG	0,200	18,41	0,010	50%	0,09
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	110 stuks bomen 8-12 cm; klei; op centrale inkuilplaats (10 st voor inboeten)	Normenboek NBL	4,400	267,93	0,010	90%	2,41
	planten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	Bijplanten laanbomen: 100 stuks, plantgat graven, planten en bevestigen boompaal	Normenboek NBL	40,000	2.435,76	0,010	90%	21,92
	planten bloembollen (incl. elders rooien)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal bloembollen planten	op basis van uitgevoerde enquête onder natuurbeheerders	Alterra 2015	0,450	66,08	0,100	20%	1,32
	aankoop plantsoen park- stinse	1 Aankoop plantsoen park-stinse	diverse boomsoorten; gerekend 100 stuks zomerlinde 8-10 cm autochtoon per jaar	SBB	0,000	7.182,98	0,010	90%	64,65
maaïen zonder afvoer	maaïen/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 schotelmaaier 200 cm (A-034)	Norm = 2,5 u/ha voor geen of weinig obstakels; daarom toeslag van 20% ivm obstakels	Normenboek NBL	3,000	297,66	1,000	20%	59,53
reduceren stamtal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	monocultuur' eik, es of els, <6 m hoog; 7 cm DBH, 100 st/ha ivm omvormingsbeheer]	Normenboek NBL	6,000	448,90	0,020	90%	8,08
verwijderen ongew. vegetatie	afzetten/afzagen/vellen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	opslag 1-of meerstammig, hoogte >1 m, stobdiam.>1 cm; 0-5% bedekking	Normenboek NBL	3,000	205,86	0,250	20%	10,29
	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0- 5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,333	100%	40,56
snoeien	opsnoeien toekomstbomen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	in opgaand (naald)bos; gemerkte toekomstbomen; dbh tussen 10-18 cm; gd 0-6 m opsnoeihoogte	Normenboek NBL	10,000	608,94	0,250	50%	76,12
	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N17.03; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewegen	BUWA2015	8,200	499,33	0,250	15%	18,72
	snoeien laanbomen/solitair	3 medewerker laag tarief (A-86) 2 motorzaag middelzwaar (A-075) 1 hoogwerker (A-012)	10-25 m hoog; 1-10 takken/stam; 5 bomen per ha op deze manier	Normenboek NBL	1,000	258,19	0,250	90%	58,09
	versnipperen gesnoeid hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 houtversnipperaar (A-054)	tot 14 cm dik; gemidd. 1-10 takken per boom (en ca 200 bomen/ha)	Normenboek NBL	2,000	373,01	0,250	50%	46,63

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen
Beheertype: 03 Park- en stinzenbos

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal/afschrijving bruggen park (IKL)	2 bruggen/stuwen per 10 ha	Ervaring TBO's	0,500	92,23	0,500	100%	46,11
onderhouden watergangen	uitmaaïen watergang 5 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaïen	Normenboek NBL	0,023	3,23	0,450	100%	1,46
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0.03 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,023	4,01	0,450	100%	1,80
inspecteren veiligheid	Visual Tree Assessment (VTA-controle) per hectare	1 medewerker hoog tarief (A-149)	25 bomen per uur; totaal 12 bomen	Unie van bosgroepen	0,320	24,31	0,500	75%	9,12
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 30m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaïen/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,150	23,97	1,000	100%	23,97
Totaal kosten									498,87

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie, verkoop houtsnippers	0	90%	4,72
	in eigen regie, opstandsbeheer	1	90%	13,47
Totaal opbrengsten				18,19
Exploitatiesaldo				480,68

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen
Beheertype: 04 Eendenkooi

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
regelen waterstand	verhogen/verlagen stuw drempel	1 medewerker laag tarief (A-86)	2,5 hectare per stuw, bediening vaker.	Alterra 2014	1,780	107,30	1,000	100%	107,30
verwijderen toplaag	baggeren incl. afvoer bagger					0,00	0,020	30%	0,00
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	bestaande greppels op diepte brengen; grond zijdelings uitstrooien; 50 m per ha	Het Groene Boek IMAG	2,577	156,92	1,000	20%	31,38
maaïen zonder afvoer	maaïen/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 1-assige trekker (A-223)	Overhoekjes maaïen met 1- assige trekker in nat gebied.	Alterra 2014	10,400	807,53	1,000	10%	80,75
	maaïen/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	ivm paadjes eendenkooi: maaïen tussen de rijen, rijafstand 2 m; grassen en kruiden	Normenboek NBL	11,000	754,83	1,000	10%	75,48
reducen stamtaal, geen oogst	afzetten/zuiveren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	'monocultuur' es en esdoorn; >11m hoogte, 7 cm DBH; 1000st/ha	Normenboek NBL	33,000	2.468,96	0,250	10%	61,72
snoeien	snoeien overhangende takken	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	conform N17.04; met (motor)stokzaag langs bosranden en exploitatiewagen	BUWA2015	1,000	60,89	1,000	10%	6,09
	versnipperen gesnoeid hout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 houtversnipperaar (A-054)	tot 14 cm dik; gemidd. 1-10 takken per boom (en ca 200 bomen/ha)	Normenboek NBL	2,000	373,01	1,000	10%	37,30
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 mat/afschr. molen + stuw per 5 hectare	relatief veel (kunst)werk voor een kleine waterplas	Ervaring TBO's	8,000	931,97	1,000	100%	931,97
	onderhouden vangpijp/rietscherm 2st/kooi	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal eendenkooi (2 pijpen)	regulier onderhoud eendenkooi gemiddeld 2 pijpen - om het paalrecht in stand te houden	Alterra 2015	21,300	1.405,96	1,000	100%	1.405,96
	onderhouden vangpijp/rietscherm 2st/kooi	2 medewerker laag tarief (A-86) 42 palen 300 - 10/12 cm 115 bos riet (t.b.v. pijp eendenkooi) 207 latten 5/5 8 dakbalken 500 - 10/10 cm 2 gaas -rol 50 m (t.b.v. pijp) 1 spijkers 80 mm pak 100 st 2 ijzerdraad rol 100 m	vervangen vangpijp eendenkooi incl. baggeren (0,82 pijp per ha)	Alterra 2015	36,600	9.484,50	0,080	100%	758,76
	onderhouden vangpijp/rietscherm 2st/kooi	2 medewerker laag tarief (A-86) 48 palen 160 - 8/10 cm 70 x 70 mm 69 planken 200 - 2*20 cm	Vervanging beschoeiing eendenkooi (0,82 vangpijp per ha, 2 * 42 meter beschoeiing per pijp)	Alterra 2015	10,900	3.183,27	0,040	100%	127,33

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer

Voor het jaar: **2026 (beheerjaar 2027)**

Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen

Beheertype: 04 Eendenkooi

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
onderhouden watergangen	uitmaaien watergang 100 m1/ha	1 spijkers 80 mm pak 100 st 1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaien	Normenboek NBL	0,460	64,68	1,200	100%	77,62
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,9 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,700	121,99	1,200	100%	146,38
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
uitv. sanitaire maatregelen	ruimen dode vogels/dieren oa ivm botulisme	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 kosten vuilniszak en destructievat	ruimen van watervogels	Alterra 2015	0,007	0,66	1,000	100%	0,66
regelen (avi)fauna/visstand	bestrijden wildschade/roofdieren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 materiaal bestrijding wildschade	Om de rust onder de (stal)eeenden te bewaren en het voer te beschermen	Alterra 2015	1,170	94,73	1,000	100%	94,73

Totaal kosten

3.959,43

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie, verkoop houtsnippers	0	10%	0,52
Totaal opbrengsten				0,52
Exploitatiesaldo				3.958,91

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen
Beheertype: 05 Wilgengriend

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
bewerken/inrichten terrein	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 100 m per ha; geen zware boomwortels/geen keien	Het Groene Boek IMAG	0,200	18,41	0,100	11%	0,20
	begreppelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 35-45 Kw (A-003) 1 greppelfrees (A-024)	bestaande greppel uitfrezen, 100 m per ha; geen zware boomwortels/geen keien	Het Groene Boek IMAG	0,200	18,41	0,250	89%	4,10
zaaien/planten	planten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	bijplanten griend; 200 st wilgenstek snoeien 1,50 m lang en 0,5 m diep in de grond drukken	Normenboek NBL	3,000	182,68	0,250	100%	45,67
verwijderen ongew. vegetatie	maaien/knuppelen/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Afzetten tussen en in de rijen - bramen en houtige gewassen met bosmaaier; <25% bedekking	Normenboek NBL	10,000	686,21	0,100	8%	5,49
	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0-5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,330	100%	40,19
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 boot (SBB)	moeilijk te bereiken (water)werken	Ervaring TBO's	7,000	755,06	0,250	11%	20,76
	onderhouden sloot/vaarwegen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	greppels en sloten onderhouden in het getijdengriend (niet onder keur waterschap)	Alterra 2016	56,330	3.430,16	0,330	11%	124,51
	onderhouden sloot/vaarwegen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	greppels en sloten onderhouden in het griend (niet onder keur waterschap)	Alterra 2016	13,140	800,15	0,330	89%	235,00
onderhouden watergangen	uitmaaien watergang 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaiikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaien	Normenboek NBL	0,460	64,68	0,450	100%	29,11
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,9 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,700	121,99	0,450	28%	15,37

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer

Voor het jaar: **2026 (beheerjaar 2027)**

Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen

Beheertype: 05 Wilgengriend

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
oogsten hout	afzetten/vellen/uitsnoeien griend	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	4000 stobben/ha; 1800 bos; gem. telg dikte 3 cm, kappen en tot bossen binden - tot struik zetten	Normenboek NBL	210,000	12.787,74	0,250	100%	3.196,94
	bundelen/stapelen/voorconcentreren	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	slecht gegaanbaar/nat terrein; het hout klaarleggen voor afvoer	Ervaring TBO's	80,000	4.871,52	0,250	100%	1.217,88
	uitdragen/uitslepen/uitrijden	1 medewerker laag tarief (A-86)	afvoeren hout uit hakhout of houtwal; uitdragen; dbh 6-10 cm; 50 m3/ha	Normenboek NBL	100,000	6.028,20	0,250	11%	165,78
	uitdragen/uitslepen/uitrijden	1 medewerker laag tarief (A-86)	afvoeren hout uit hakhout of houtwal; uitdragen; dbh 6-10 cm; 40 m3/ha	Normenboek NBL	80,000	4.822,56	0,250	89%	1.073,02
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A- 005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98
Totaal kosten									6.197,99

Opbrengsten	Activiteit	Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,griend	1	89%	343,10
	in eigen regie,getijdegriend	1	11%	16,47
Totaal opbrengsten				359,57
Exploitatiesaldo				5.838,42

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)
Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen
Beheertype: 06 Vochtig en hellinghakhout

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur per ha	Normbedrag per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
zaaien/planten	lossen, inkuilen en laden plantsoen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	200 stuks bosplantsoen 2-3 jr; naar soort op centrale inkuilplaats	Normenboek NBL	0,400	24,36	0,100	100%	2,44
	planten	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	inboeten bosplantsoen, 3jr 200 stuks; geen graszode of takhout; uitval 15-60%	Normenboek NBL	4,600	280,11	0,100	100%	28,01
	Aankoop plantsoen vochtig hakhout	1 Aankoop plantsoen; Es 200 st	200 stuks Es selectieherkomst, autotoon per jaar	SBB	0,000	422,28	0,100	100%	42,23
verwijderen ongew. vegetatie	maaieren/knuppelen/klepelen	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 bosmaaier zwaar (A-019)	Afzetten tussen en in de rijen - bramen en houtige gewassen met bosmaaier; <25% bedekking	Normenboek NBL	10,000	686,21	0,100	8%	5,49
	prunus/exoten rooien/steken (<5% bedekking)	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064)	rooien/steken Prunus met prunusrooier; hoogte 1-2 m; 0-5% bedekking; <500 st/ha	Normenboek NBL	2,000	121,79	0,333	100%	40,56
monitoring/karteren	certificering bos	1 medewerker hoog tarief (A-149) 1 mat. kosten certificering	op basis van uitgevoerde enquête	Alterra 2016	0,040	8,00	1,000	100%	8,00
onderhouden/vervangen	onderhouden/vervangen brug/duiker/dam/stuw/put	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 handgereedschap (A-064) 1 boot (SBB)	moeilijk te bereiken (water)werken	Ervaring TBO's	7,000	755,06	0,250	4%	7,55
onderhouden watergangen	uitmaaieren watergang 100 m1/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 aanbouw maaikorf (A-043)	maaikorf 3m breed; breedte talud <3m; breedte sloot <7m; bodem en 2 taluds uitmaaieren	Normenboek NBL	0,460	64,68	0,450	60%	17,46
	slootmaaisel afvoeren en composteren 0,9 ton/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 opraapwagen (A-051)	Notitie kosten bulken 2002 (tarief ongunstig en kosten shredder; zie 'omrekening' sloten&maaisel.xls	Alterra	0,700	121,99	0,450	60%	32,94
oogsten hout	afzetten/vellen/voorconcentreren lang- en hakhout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	Essenhakhout in Overlangbroek	Alterra 2014	41,900	5.660,65	0,100	40%	226,43
	afzetten/vellen/voorconcentreren lang- en hakhout	2 medewerker laag tarief (A-86) 1 motorzaag middelzwaar (A-075)	hakhout op een zetten, dunnen of afzetten; 6-10cm dbh; 4000 st/ha .	Alterra 2014	41,900	5.660,65	0,100	60%	339,64
	uitdragen/uitslepen/uitrijden	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 miniforwarder	afvoeren hout uit hakhout met mini-forwarder	Alterra 2014	43,200	4.656,46	0,100	100%	465,65
onderhouden wegen	onderhoud ontsluitingspad/-kade 20m/ha	1 medewerker laag tarief (A-86) 1 trekker 4*4, 65-75 Kw (A-005) 1 klepelmaaier/frees (A-022)	maaieren/frezen/profileren; 5 m breedte	Normenboek NBL	0,100	15,98	1,000	100%	15,98

Totaal kosten
1.232,36

Standaardkostprijs directe werkzaamheden natuur- en landschapsbeheer
Voor het jaar: 2026 (beheerjaar 2027)

Natuur- of Landschapstype: N17 Cultuurhistorische bossen
Beheertype: 06 Vochtig en hellinghakhout

Maatregel	Activiteit	Set arbeidseenheid	Normbepalende omstandigheden	Herkomst norm	Uur Normbedrag per ha	per ha	Freq. p.j.	% te bew. opp.	Kostprijs per ha p.j.
Opbrengsten	Activiteit						Productie	% opp.	Opbrengst per ha p.j.
	in eigen regie,essenhakhout						1	40%	77,10
	in eigen regie,hakhout						1	40%	77,10
	in eigen regie,middenbos						1	20%	63,54
Totaal opbrengsten									217,74
Exploitatiesaldo									1.014,62